Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ.
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 81 (16304) | 1983 оной апрелиин 7, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

КОММУНИСТ БҮХЭН ХАРЮУСАЛГАТАЙ

[illegible]

...доторой гурим хазагайруулха гэхэ мэтэ ушар үшөөл үсөөрнэгүй. Эгээл эдэ бүхы дутуу дундануудай һэян боложо үнгэрһэн ажалшадай суглаануудай дээшэнгэ хөөрэлдөөн гараа бэлэй. Ажалай журам эбдэгшэ дунда зарим партиин гэшүүдэй дайралдадаг байһаниинь гэмшэлтэй. Байгша оной үнгэрһэн хоёр һарын туршада городской партийна организациин 30 коммунист ... аша гаргаһанайнгаа түлөө партиһаа гаргаг... байна. Тиихэдэ аяар 37 хүн хэтэрүү ехээр архидажа, ... зэмэдэ хүртэбэ. Эдэ бүгэдэндэ эсэс табиха саг ...

... түрэл республикымнай алдарта 60 жэлэй ой дү... байна. Энээнтэй дашарамдуулан ойн баярай хүндэ... социалис мүрысөөн үдэрһөө үдэртэ үргэдэжэ, улам ... Үргэн олониитые элсүүлһэн энэ ехэ хүдэлөөнэй ... түбхын түрүүн коммунистнууд лэ алхалха, нэрэ хүн... мүнхэлхэ нангин уялгатай. Мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ..., тэрэнние зоригжуулагша, эмхидхэгшэ хүсэн байха, ... эдбэриин, ниитын ажабайдалда гүнзэгы мэдэрэлтэй, эдэб... үүсхэлтэй байлгын толотомо жэшээ харуулха гээшэ мүн ... коммунистнуудай нэрэ хүндын хэрэг.

«...ПАРТИДА ХАБААТАЙ БАЙЛГА ЯМАРШЬЕ ХҮНДЭ ЯМБА ... ЭДЭГГҮЙ, ХАРИН ОРОН ДОТОР ХЭГДЭЖЭ БАЙҺАН БҮ... ЮУМЭНЭЙ ТҮЛӨӨ, СОЦИАЛИС БАЙГУУЛАЛТЫН БА ... ДЭБЖЭЛТЫН ХУБИ ЗАЯАНАЙ ТҮЛӨӨ КОММУ... НИСТНУУД ИМАГТАЛ ҮНДЭР ЕХЭ ХАРЮУСАЛГАТАЙ БАЙ... ГЭҺЭН УДХАТАЙ БШУУ...», — гэжэ РСДРП-гэй хоёр... съездын 80 жэлэй ой тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоол ... хэлэгдэнэ.

... гүн гүнзэгы удхатай тайлбари гээд ойлгонобди. Тим... тэрэнние хододоо бэелүүлжэ байхын түлөө тэмсэхэ ... партиин гэшүүн бүхэнэй нангин уялга.

БУРЯАДАЙ АССР-60

«ТЕПЛОПРИБОР» ЗАВОДТО

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ «Теплоприбор» заводто Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан социалис мүрысөөн байгша оной эхинһээ эршэ абан үргэлжэлнэ. [illegible]

Жэлэй түрүүшын кварталай хүдэлмэриин дүнгүүд согсолоодоо, социалис мүрысөөндэ илагшын тодорбо. В. И. Красиковагай хүтэлбэрилдэг [illegible] хэлэй цех урда мэтэ завод соогоо түрүүлбэ. Үнгэрһэн квартала йнгаа түсэбые 105 процент дүүргэһэн энэ цехэй коллективтэ мүрысөөндэ илагшын үндэр нэрэ тон зүб олгогдоо. Юундэб гэхэдэ, цехэй хүдэлмэришэд байгша оной эхинһээ мүрысөөнэй тугые дээрэ үргэн, габшагай ажалаараа бусадһаа шалгаржа ябаа юм. Мүн ниитын ёһо гурим, ажалай журам һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа, яһала һайн амжалта туйлагдаа. Энэ цехэй коллективэй хүдэлмэри тон ехэ харюусалгатай юм. Юуб гэхэдэ, заводой үйлэдбэрилдэг продукци эндэһээ эшэ үндэһэтэй. Эндэ металл тусхай хэбтэ сохигдожо, продукциин түрүүшын деталь гаргагдана. Бэлэн болоһон детальнууд цехһээ цехтэ гар дамжан, бэлэн продукци боложо, техническэ шалгалтада тушаагдана. Тиимэһээ цехэй хүдэлмэришэд үндэр харюусалга мэдэрэн, бусад цехүүдые деталяар түгэс хангахын түлөө оролдодог байна.

ШЭНЭ АРГААР ХҮДЭЛНЭ

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленум үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхын түлөө ажалай шэнэ эмхидхэл, бригадна подряд ажалша коллектив бүхэндэ нэбтэрүүлхэ шухала гэжэ заагаа һэн. Заводой коллектив партиингаа Центральна Комитедэй энэ шиидхэбэрине бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө горитойхон оролдолго гаргана.

Ажалаа шэнэ аргаар эмхидхэхэдэ ажалай журам һайжарна, тиигэжэ ажалай бүтээсэ, тэрээнһээ уламжалан үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлнэ гэжэ түрүү дүршэл харуулна. Шудхалгын цехэй Ю. И. Дмитриевэй хүтэлбэрилдэг үнгэтэ металл хайлуулагшад бригадна подрядай гуримаар хүдэлдэг болоһоор үнинэй.

— Бригадна гуримаар ажалаа эмхидхэдэг болоһонһоомнай хойшо коллективнай нэгэ амин болонхой. Нүхэд ёһоной хандалга батажаа, хүдэлмэришэдэй харюусалга, ажалаймнай бүтээсэ дээшэлээ,— гэжэ Юрий Иванович хөөрэнэ. — Юуб гэхэдэ, ажалай энэ шэнэ эмхидхэл үйлэдбэриин журам һайжаруулха хэрэгтэ ехэ нүлөөтэй. Нэгэ эрмэлзэлтэй, һанал бодолтой болоһон хүдэлмэришэд алхам бүхэнөөрөө бэе бэеынгээ урда ажалша һэшхэлээрээ тоосоно бшуу.

К. МОСКОВЧЕНКО.

ҺАЙНДЭР МЭТЭЭР

Захааминай районой ажалшад коммунис субботнигые ажалай ёһотой һайндэр мэтээр үнгэргэхөөр хараална. Районой промышленна предприятинуудта, эмхи зургаануудта, колхоз болон совхозуудта энэ талаар ехэхэн бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай. Улаан субботнигой үдэр бүхыдөө 2686 хүн хабаадажа, табан жэлэй жасада 7611 түхэриг мүнгэ оруулха юм.

Енгорбойн совхозой хүдэлмэришэд коммунис субботнигой үдэр 5,5 километр утатай хорёо бариха, 55 километр түлөө отолко шэрэхэ, 180 гектар сабшалан, 10 гектар тарялан сэбэрлэхэ, бүлүүр станцинуудаар 32 гектар сабшалан, 19 гектар таряалан уһалха түсэбтэй.

Энэ үдэр совхозой 283 хүн субботнигто хабаадажа, арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада 1100 түхэриг мүнгэ оруулхаар хараална.

Хамниин совхоздо 528 хүн гаража, 1000 түхэригэй, Михайловкын совхоздо—300 хүн хүдэлжэ, 850 түхэригэй, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхоздо 360 хүн хабаадажа, 925 түхэригэй ажал хэжэ олоһон мүнгэ зөөриеэ табан жэлэй жасада оруулха юм.

Нютагай дунда һургуулинуудай һурагшад, агитбригадын коллективүүд коммунис субботнигой һайндэрые габшагай хүдэлмэриин оршон байдалда угталсажа, концерт-наада харуулхаар хараална.

Ш. БАКШЕЕВ.

КВАРТАЛАЙ ДААБАРИ ҮЛҮҮЛЭГДЭЭ

Хяагтын «Межколхозсовхозлесхоз» нэгэдэлэй хүдэлмэришэд нэгэдэхи кварталай даабарие үлүүлэн дүүргэһэн тухайгаа һаяхан мэдүүлээ. Товарна продукци гаргаха түсэбөө 24,6 процентээр, продукци гаргаха түсэбөө 15 процентээр үлүүлэн дүүргэжэ, ажалай эрхим амжалта туйлаа. Тиихэдэ үйлэдбэриингөө даабарие модо бэлэдхэлгээр 107,4 процент, модо тайраха түсэбөө 106 процент дүүргэһэн байна.

Модо шэрэдэг машинын жолоошон Н. С. Новокрещенов, модо хюрөөдэгшэдэй бригадир В. С. Кривогорницын, хүдэлмэришэн Д. Б. Дамбаев, Д. А. Новокрещеновэй модо бэлэдхэгшэдэй бригада болон бусад габшагай хүдэлмэреэрээ нэгэдэхи кварталда шалгараа. Олоной оролдолгын хүсөөр туйлагдаһан эдэ амжалтанууд Буряадай АССР-эй алдарта 60 жэлэй ойдо зорюулагдана.

Е. СУРМАЧ.

ГУРБАН ҮДЭРӨӨР УРИДШАЛБА

Түрэл республикынгаа 60 жэлэй алдарта ойдо зорюулагдаһан мүрысөөндэ оролсоһон Хориин районой ажахынууд һү гүрэндэ тушааха нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбые гурбан үдэрөөр уридшалан дүүргэв. Тиигэжэ эндэхи совхозуудай һаалишад апрелиин эхин болотор бэлэдхэлэй пунктда 11203 центнер һү һаахан байна.

Гүрэндэ һү худалдаха гурбан һарын түсэбые дүүргэхэ хэрэгтэ Георгиевска, Хүрбын, Үдын совхозуудай һаалнин фермэнүүдэй коллективүүд горитойхон хубитаа оруулһан байха юм.

Ф. ХАНДАРХАЕВ.

АЖАЛЫНЬ УРАГШАТАЙ

Район дотороо дэлгэрһэн хонишодой мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ эрхимлэдэг Еланай колхозой ахалагша хонишон Владимир Бадмацыренович Зандаковой даадаг бригадын коллектив үбэлжэлгээ, илангаяа түл абажа түлжүүлхэ хинаяа урагшатайгаар үнгэргэжэ байна. Жэл бүхэндэ эхэ хонин бүриһөө хурьга абажа, нооһо ехээр хайшалжа тушаадаг энэ нүхэрнай һүүлэй дүнгөөр колхоз дотороо хоёрдохи һуури эзэлнэ.

Тус отарын хонишод мүнөө 465 хурьга гэхэ гү, али 100 эхэ хонин бүриһөө 88 хурьга абанхай, гарза хоролтогүй түлжүүлжэ байнхай. Түрэл республикынгаа алдарта ойе ажалай шэнэ илалтаар угтахын түлөө шармайн оролдогшод зориһондоо заабол хүрэхэл байха.

В. БОРИСОВ.

Бэшүүр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша хонишон В. Б. Зандаков.

С. БОРИСОВАЙ фото.

МАРТЫН 15 — ТАРЯАЛАН, САБШАЛАНГАЙ ҮРЭЖЭЛ ҺАЙЖАРУУЛХА — ИЮНИИН 15
габшагай гурбан һара

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

ҮНЭТЭ САГАА ГЭЭНГҮЙГӨӨР

Байгша ондо Зэдын районой колхоз, совхозууд газарай үрэжэл һайжаруулха талаар яһала ехэ хүдэлмэри ябуулхаар хараална. Тусхайлбал, эдэнэр бүхыдөө 195 мянган тонно наг шэбхэ таряалан болон сабшалан дээрэ гаргаха түсэбтэй юм. Мүн хүбхэнтэһэн газараа борнойлжо, сабшалангай нилээд олон гектар хүрьһэ шүдэтэй катогоор соолохо, олон жэлэй ногоо тариха, газараа һубаг ханаабуудаар уһалха, бүлүүр станци болон уһалууриин системэнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ хэмжээнүүдые хараалһан юм. Иигэжэ тус районойхид мүнөө жэлдэ ямаршье уларилтай сагай тохёолдобошье, ниитынгээ адууһа малда хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл нөөсэлхэ зорилго урдаа табяад, ажаллажа байна.

Газарай үрэжэл дээшэлүүлхээр соносхогдоһон габшагай гурбан һарын эхилһээр 15 хоногой үнгэрһэн хойно зэдынхидэй энэ талаар ямар хүдэлмэриин хэгдэжэ байһаарнь һаяхан һонирхобобди. һүүлэй жэлнүүдтэ эдэ ажахынуудта таряалан болон сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ яһала анхарал хандуулагдадаг болонхой. Гэбэшье габшагай ажалай гурбан һарын эхилһээр яһала сагай үнгэрөөд байбашье районой зарим газарта энэ хүдэлмэри үргэн дэлисэтэйгээр захалаадүй байһаар. Энэ талаар олохон ажахынууд биратай юумэ хэжэ эхилээдүй гэжэ элирүүлэгдэв. Мүнөө үедэ районой таряалан болон сабшалан дээрэ юунэй хэгдэжэ байһаарнь, агропромышленна нэгэдэлэй ахамад агроном нүхэр Борисовта, ахамад инженер-мелиоратор нүхэр Дегтяровто асуудалтайгаар хандабабди.

— «Хабарай үдэр жэлые тэжээдэг» гэжэ хүдөөгэй зоной хэлсэдэгынь дэмы бэшэ. Хэрбээ хабартаа һайнаар ажаллабал, баян ургаса абтадагынь бүгэдэндэ мэдээжэ, — гэжэ ахамад агроном А. Д. Борисов бидэндэ мэдүүлбэ. — КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Совэдэй баталан абаһан тогтоолой ёһоор мартын 15-һаа июлиин 15 хүрэтэр габшагай гурбан һара республика дотор соносхогдоһон байна. Манай районой ажахынууд байгша оной ургасын түлөө 195 мянган тонно наг шэбхэ сабшалан, таряалан дээрэ гаргаха һаа, һүүлэй мэдээгээр 149,5 мянган тонно нютагай үтэгжүүлгэ шэрээд байна. Энээнэйнь 39 мянган тонноньуһалагдадаг газарта гаргагдаа. Илангаяа «Коммунизм» колхозой, Борьёогой, Октябрьский совхозуудай таряашад, механизаторнууд, луговодууд һайнаар ажаллажа, түсэбтэ даабаряа амжалтатай бэелүүлээ. Мүн 3130 гектар газарай хүрьһэн минеральна үтэгжүүлгэнүүдээр шанаржуулагдаа. Мүнөө район дотор бүлүүр 20 станци хүдэлгэгдэжэ байна. Үшөө 24,1 мянган һургаар бэлдэгдэжэ, хэрэглэгдэхэ газартаа зөөгдөө.

Районой ахамад мэргэжэлтэдэй мэдүүлһэнэй ёһоор таряалангай, сабшалангай, бэлшээриин үрэжэл дээшэлүүлхэ талаар яһала хүдэлмэри ябуулагдажа байна гэжэ ойлгоо һэмди.

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз энэ жэлдэ газарай үрэжэл һайжаруулха талаар бүхыдөө 15 мянган тонно нютагай үтэгжүүлгэ таряалан, сабшалан дээрэ гаргахаар хараална. Харин мүнөө эндэ оройдоол 7800 тонно наг шэбхэ зөөгдөөд байна. Мүн үбэлэй һарануудта 150 мянган кубометр тошо халяажа хүргэхэ һаа, тэрэнээ 382 мянган кубометртэ хүргөө. Энээнэйнь 250 мянган кубометрынь бүлүүр станцяар хэгдэһэн байна.

Тус колхозой правлениин түрүүлэгшын орлогшо, тэжээл үйлэдбэрилхэ цехые даагша Павел Дмитриевич Шаринтай уулзахадамнай тэрэ иигэжэ хэлэбэ:

— Манай ажахыда үбһэ тэжээл ехээр үйлэдбэрилхэ талаар шиидхэгдээгүй асуудал олон, хэхэ ажалнайшье горитойхон. Габшагай гурбан һарын туршада долоон мянган тонно наг шэбхэ шэрэгдэхээр хараалагдана. Энэ хэрэгтэ районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй оньһожоруулагдамал отряд туһалалсаха юм. Минеральна үтэгжүүлгэ оруулха талаар ехэл гээгдэлтэйбди. Мүнөө бүхыдөө 400 тонно энэ үтэгжүүлгэ газарай хүрьһэндэ оруулагдаа. Энээнэйнь 300 тоннонь нуга сабшалан дээрэ гаргагдаа. Хэрбээ минеральна үтэгжүүлгын нэмэжэ үгтэбэл, үшөө гаргахаар хараалнабди. Үглөөдэрһөө бүлүүр хоёр станци хүдэлгэжэ эхилхэмнай.

Эдэнэр гурбан һара соо бүлүүр станцинуудаар 609 гектар, уһалууриин түхеэрэлгэнүүдээр 723 гектар газар ундалуулха, 1500 гектар нуга сабшалан арилгаха, 950 гектар сабшалангай хүрьһэ борнойлжо һэбхиилгэхэ, 8 километр утатай хорёо бариха, 60 гектарта олон жэлэй ногоо тариха зорилготой.

— Мүнөө манай колхоздо нуга сабшалангай, таряалангай ургаса дээшэлүүлхэ хүдэлмэридэ 6 звено ажахын тоосоогоор хүдэлхэ юм. Иигээд һаядаа энэ хараалһан ажалаа үргэн дэлисэтэйгээр хэжэ эхилхэмнай,—гэжэ цехые даагша нүхэр Шарин мэдүүлээ.

Зүгөөр энэ ажахын луговодууд, механизаторнууд сабшалан, таряалангай үрэжэл дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэхэ аргатай байбашье, тэрэнээ гүйсэд хэрэглэнэгүй гэжэ шалгалта элирүүлээ.

һүүлдэнь Борьёогой совхоздо хүрэжэ ерэхэдэмнай, эндэ энэ шухала ажал үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдажа байба. Тус ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ ушар удхые һайса ойлгоһон дээрэлээ габшагай гурбан һарада эртээнһээ бэлдэһэн, тэрэнээ эмхитэйгээр захалһан. Сабшалан, бэлшээриин, таряалангай үрэжэл дээшэлүүлхын тула эдэнэр байгша ондо дүн хамта 24 мянган тонно наг шэбхэ шэрэхэ һаа, тэрэнээ 488 тонноор үлүүлэнхэй. Мүнөө совхозой оньһожоруулагдамал звеногойхид даабаряа хэды дүүргээшье һаа, энэ хүдэлмэрээ улам үргэдхэнэ. Тус коллектив үшөө 30 мянган тонно нютагай үтэгжүүлгэ гаргахаар түсэблэнэ.

— Манай совхозой механизаторнуудай хүсөөр үнгэрэгшэ хоёр һара соо 5723 тонно наг шэбхэ зөөгдөө, — гэжэ совхозой ахамад агроном А. С. Токарев хөөрэнэ. Энэ хэрэгые ажахын суута луговод Евгений Петрович Белых эрхилдэг юм. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг звенодо тракторист Николай Семенович Панский, Петропавловкын автотранспортна предприятиин жолоошод А. И. Брыков, Н. А. Югов болон бусад өөһэдынгөө хубитануудые ехээр оруулна.

Мүн лэ эндэ газар уһалха хүдэлмэри үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдана. Үбэлэй һарануудта совхозой дүршэлтэй луговодууд Владимир Гончаров, Илларион Филиппов, Бимба Матушкеев гэгшэд бүлүүр гурбан станцяар 180 мянган кубометр тошо халяажа хүргөө. Мүнөө үедэ Зэдэ голой эрьедэ табан станци тодхоггоод, хүдэлгэгдэжэ байна.

Эндэ газар уһалха хүдэлмэрие үдэр һүнигүй ябуулха, бүлүүр станцинуудые, уһа сасадаг түхеэрэлгэнүүдые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Совхозой бүхы газар тусгаар хүнүүдтэ даалгагдаһан, тэндэ хүдэлжэ ябаһан зон абаһан ургасынгаа зэргээр салин хүлһэеэ абаха, моральна болон материальна талаар урмашуулагдаха юм. Эдэ звенонуудай хоорондо социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэжэ, хэһэн хүдэлмэриинь дүнгүүд саг соогоо согсолорлогдоно.

Үдэрэй тэн багаар «Заречный» совхоздо хүрэжэ ерэхэдэмнай, балай эндэ тиимэ хүдэлмэриин ябуулагдажа байһыень обёорбогүйбди. Совхозой конторо ороходомнай хэншье харагдабагүй. Орооһоной тоогто мүн лэ хонжэн. Тус ажахын агроном-семеновод Н. В. Хайдуковтой гэртэнь уулзажа, ажал хэрэгээрнь һонирхобобди.

— Ахамад агрономнай үсэгэлдэрэй Улаан-Үдэ хото ошонги. Манай ажахы энэ талаар ехэл гээгдэлтэй. Таряалан болон нуга сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргаха хүдэлмэри ябуулагданагүй. Юуб гэхэдэ, олон техникэмнай Монголой Арадай Республикаһаа үбһэ шэрэлгэдэ табигданхай, — гэжэ тэрэ һанаа амараар хэлэнэ.

— Та, республика дотор соносхогдоһон габшагай ажалай гурбан һара тухай дуулаа һэн гүт? — гэжэ асуухадамнай, харин тэрэ:

— Дуулаа даа. Теэд энэ асуудалаар ахамад агрономдо хандаха байгаат, — гэбэ.

Иигэжэ энэ нүхэрнай гурбан һара соо юунэй хэгдэхэ байһыень мэдэхэгүй байшоо.

Иимэ бирагүй байдал хараад байхадаа, энэ ажахы хэды болотор ондоо нютагуудһаа алтанай сэнтэй үбһэ тэжээл шэрэжэ, ехэ гарза хохидолдо орожо байха болоно гээшэб гэжэ бодомжолоо һэмди. Эдэнэр өөһэдөө саашадаа сабшалангай, таряалангайнгаа ургаса дээшэлүүлэнгүйдөө ниитынгээ адууһа малые бүрин бүтэнөөр ондо оруулха, эдэнэйнгээ ашаг шэмыень эрид нэмээхэ аргагүй.

Тиимэһээ совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд таряалан, сабшалан һайжаруулха хэрэгтэ иимэ харюусалгагүйгөөр хандаха эрхэгүй гээшэ. Орооһо хадагалдаг складай ара хажуудань мэшээгтэйшье, мэшээггүйшье минеральна үтэгжүүлгэнүүд холисолдошонхой харгы дээрэ хаягданхай харагдана. Эдэ бүгэдэ тус ажахынхидай харюусалгагүйень үшөө дахин гэршэлнэ бэшэ аал!

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи гол жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэг имагтал эдэ хүдэлмэриһөө сэхэ дулдыдаха байһаниинь элитэ. Тиимэһээ үнэтэ сагаа миинтэ гээнгүйгөөр бии байгаа дутуу дундануудаа ажахы бүхэн саг дары усадхаха жэшээтэй.

М. ГАЛСАНОВ,
В. ШАРАПОВ,
«Зэдын үнэн» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэд.

Д. ДОНДОКОВ,
манай тусхай корр.

ТАРЯАШАДАЙ АЛТАН ЖАСА

Үндэр баян ургаса үгэдэг ... болон гибридүүд таряашадай алтан жасые ... Хүдөө ажахын ургамалнуудай сортнуудые түрэлэй комиссиин за... дээрэ Эсэгэ оронойхидой селекционернүүдэй гаргаһан шэнэ сортнуудай үрэ... таряаха тариха тухай асуу... зүбшэн хэлсэгдэһэн бай...

— Ургамалнуудай үрэһэ... мүнөөнэй сорт... юугээрээ онсо илгаа... гээшэб? — гэһэн асуу... айгаар ТАСС-ай корреспондент Сортнүүдые түрэлэй комиссиин түрүүлэгшэ М. Фединдэ хан...

— Эрдэмтэдэй бэдэрэлтын ... шэглэл Эдеэ хоолой программаар тодорхойлогдонхой. Тусхайлбал, «ургамалнуудые тарижа ургуулгада хэрэглэгдэдэг индустриальна технологиин эрилтэнүүдтэ харюусадаг хүдөө ажахын ургамалнуудай шэнэ сортнуудые, гибридүүдые бии болгохо хүдэлмэреэ эршэмтэйгээр ябуулхые» энээн дотор хараалагдаа һэн.

Энэ жэлдэ орооһото ургамалнуудай 26 сорт, тэрэ тоодо намарай шэниисын 8 сорт элдэб нютагуудта тааруулан тарихаар дурадхагдаха байна. Радиационно мутагенезэй аргаар байгуулагдаһан «Альбидум-12» гэжэ сорт Сибириин таряашадай анхарал татаха юм. Үндэр баян ургаса үгэдэг «Колос», «Олимпия» болон «Зирка» сортын шэниисэ Кубаниин ба Хойто Кавказай районуудта таригдахаар хараалагдана.

«Харьковская-78», «Олимпиада-80» ба «Саратовская-5» гэжэ намар таригдадаг хара таряанай сортнуудай нэгэн хэбтэшэдэггүй байһаараа шалгарна. Намарай ешмээнэй табан сорт дурадхагдана. Тэдэнэр үбэлэй хүйтэндэ, үбшэндэ тэсэмгэй юм.

Селекционернүүд хабар таригдадаг ешмээнэй шэнэ сортнуудые бии болголгодо анхаралаа ехээр хандуулһан байгаа. Энэнь тэжээлэй орооһото ургамалнуудые тарижа ургуулха, үнэтэ ургамалай тарилгын талмайе һайжаруулха зорилготой. «Московский-2», «Малахит» сортын ешмээнэй үрэһэн — Хара бэшэ хүрьһэтэ нютагуудта, «Олимпиец» — Түбэй Хара хүрьһэтэ областьнуудта, «Нарымчанин» Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэ таригдаха юм.

Тэжээлэй ургамалнуудай нөөсэнүүд 38 сортоор нэмэгдээ. «Флора-2» гэжэ люцерныи, «Дединовский-5» болон «Тимирязовец» гэжэ хүсы үбһэнэй, соялын долоон сорт, мүн үбһэ ногоон тэдэнэй дунда бии. Хабар таригдадаг рапсын «Янтарь» гэжэ сорт түрүүшынхеэ дурадхагдана. Шэнэ сортнууд ороной элдэб районуудта бэлогоор баян тэжээл үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ арга олгохо байна.

Селекционернүүд овощ болон саад ургуулагшадые баясуулба. Үгэрсын «Криница», «Нежинка» ба «Обелиск» гэһэн гибридүүд тэдэнэртэ дурадхагдана. Томадуудай «Каспий», «Ивер», «Прогрессивный», «Прометей», «Салют» гэжэ сортнууд, арбузай «Междуреченский», «Гулистан», дынинн «Геримус» сортнууд үндэр баян ургаса үгэдэг юм. Хартаабхын 6 сорт таригдажа эхилхэ. Тэдэнэр элдэб нютагуудта — Прибалтикаһаа Приморэ хүрэтэр — таригдахаар хараалагдана. Хүйтэндэ тэсэмгэй сортын үлир, вишни, үхэр нюдэн болон гүлзөөргэнэ витаминтай продукцяар Ураалай, Сибириин ба холын Хойто зүгэй хүн зониие һайнаар хангаха юм.

(ТАСС).

К. МАРКСДА ЗОРЮУЛАГДАҺАН КОНФЕРЕНЦИ

Зүүн-Сибириин технологическа институдай марксистско-ленинскэ философиин кафедрада дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудай залуу багшанарай болон мэргэжэлтэдэй научно-теоретическэ конференци һаяхан үнгэрэгдэбэ. Научна коммунизмын үндэһэ һуури табигша Карл Марксын түрэһөөр 165 жэлэй, наһа бараһаарнь 100 жэлэй ойдо энэ конференци зорюулагдаһан байгаа.

«К. Маркс сэсэн мэргэн оюун ухаатан ба революционер» гэһэн элидхэл философиин кафедрын багша, философиин эрдэмэй кандидат Л. А. Афанасьева хэбэ. Залуу эрдэмтэд болон мэргэжэлтэд Л. И. Плаксивый, Н. И. Хамнаева, Ф. В. Балдынова, И. И. Хабитуева, Е. В. Никитеева, С. Б. Чимитова гэгшэдэй элидхэлнүүд шагнагдаа. Бүхэдэлхэйн пролетариадай вождиин эрдэм ухаанайнь зохёохы хүдэлмэриин революционно ажал ябуулгыень бүхы талаһаань элидхэлнүүд дотор шэнжэлэн үзэгдэһэн байна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой «Марксын һургаал ба СССР-тэ социализм байгуулгын зарим асуудалнууд» гэһэн статья соо үгтэһэн тобшололнууд болон захяа заабаринуудые залуу эрдэмтэд, мэргэжэлтэд өөһэдынгөө элидхэл болон мэдээсэлнүүд дотор үргэнөөр хэрэглэбэ.

Зүүн-Сибириин технологическа институдай философиин кафедрые даагша, доцент Б. Ш. Шатонов конференциин түгэсхэлдэ үгэ хэлээ.

Д. ОЧИРОВ.
ВСТИ-гэй философиин кафедрын багша.

МАРКСИСТСКО-ЛЕНИНСКЭ һуралсал

ҮНДЭР ХЭМЖЭЭНДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ЁҺОТОЙ

Манай түрэл Коммунис партиин Центральна Комитет коммунистнууд болон комсомолшуудай, партиинабэшэ эдэбхитэдэй политическэ бэлэдхэл һайжаруулан дээшэлүүлгэдэ тухай анхарал хандуулна. Эгээл тиимэһээ районой бүхы шахуу коммунистнууд политическэ болон экономическа һургуулинуудай хэшээлнүүдтэ ябана, үзэл сурталай талаар бэлэдхэлээ дээшэлүүлнэ. Район доторнай эрхим бэлэдхэлтэй пропагандистнар олон даа. Хамагай түрүүндэ Хүрбын леспромхозой директор Н. Н. Герасименко, 335-дахи нүүдэл колонныш начальник П. Г. Рубцов, Хандагайн леспромхозой директор А. А. Родионов, Краснопартизанска сельскэ Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ И. Ж. Салуев болон бусад пропагандистнар тухай хэлэмээр. Тэдэнэй хэшээлнүүд мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэмэ үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэнэ. Шудалан үзэжэ байһан темээе ажабайдалтай нягта холбоотойгоор үнгэргэхэ зуураа, марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури табигшадай зохёолнуудые шудалалгала онсо анхарал табина. Энэнь тон һайшаалтай.

Илангаяа партиин ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые шудалалгада онсо анхарал хандуулагдаһан байха юм. Хориин совхозой Ааланай отделениин пропагандист Ц-Х. Ц. Батуевагай, Хандагайн леспромхозой модо бэлэдхэлгын Майлын участогай пропагандист В. К. Захаровай, харгы заһабарилга ба барилгын участогай пропагандист В. М. Кучумовай хүтэлбэрилдэг политическэ һургуулинуудтахи хэшээлнүүд үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэжэ, эрхим сэгнэлтэдэ хүртэнэ.

Һуралсалай энэ жэлэй эхиндэ Хүлэй совхозой Санномыскын отделениин партийна организациин дэргэдэхи политическэ һургуулиин пропагандистнар нютагай дунда һургуулиин директор И. А. Кушеевые томилон табиһан байна. Энэ нүхэр даалган үгтэһэн хүдэлмэридөө харюусалгатайгаар хандажа, хэшээлнүүдээ нэгэшье таһалдуулангүй, һайн бэлэдхэлтэйгээр үнгэргэхэ зуураа, магнитофон, фильмоскоп, эпидиаскоп болон техническэ бусад хэрэгсэлнүүдые шадабаритайгаар хэрэглэнэ.

«Георгиевский» совхозой хоёрдохи отделениие эрхилэгшэ Б-М. Ц. Дондоков пропагандистаар хүдэлхэ зуураа, коллективэйнгээ дунда ажалай журам бэхижүүлгэдэ, ниитын гүрим сахилгада дайралдадаг дутуу дундануудые усадхалгада горитойхон анхарал табигдана.

Гэхэтэй хамта Хүлэй, Хурбын, Дээдэ-Талсын совхозуудай партийна организацинууд партийна һуралсал эмхидхэн ябуулгада анхаралаа багаар хандуулна гээл тэмдэглэлтэй. Совхозой хүтэлбэрилгын дэргэдэ хүдэлдэг семинар 21 шагнагшадтай юм. Хэшээл бүхэндэ тэдэнэй 7—10 хүниинь ямаршье шалтагаангүйгөөр хожомдожо ерэдэг байна.

Нэгэ зарим пропагандистнар ашаг үрэ багатайгаар хүдэлнэ. Тэдэнэй ябуулһан үзэл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэри хайша хэрэгээр хэгдэнэ. Тэдэнэй үнгэргэдэг хэшээлнүүдые шагнагшад үнэтэ сагаа хоохоор хаянабди гэжэ тоолодог.

Райкомой партийна организациин дэргэдэхи марксизм-ленинизмын үндэһэ һууриие шудалдаг. Һургуулиин пропагандист Г. Д. Батуринай хэшээлнүүд муу бэлэдхэлтэйгээр үнгэргэгдэнэ. Жэшээнь, эндэ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй материалнуудые шудалха хэшээлнүүд ямаршье бэлэдхэлгүйгөөр, минии лэ уншалга болоод лэ дүүрээ һэн.

Хасууртайн, Хүлэй совхозуудай холын отара, гүүртэнүүд дээрэ хүдэлжэ байлаг коммунистнууд политическэ ба экономическа һургуулинуудай хэшээлнүүдтэ ябанагүй. Тэдэнэй ниитэ-политическэ болбосрол дээшэлүүлхэ хэрэгтэ анхарал хандуулагдангүй, таарамжагүй хамжэншье абтанагүй.

Район доторнай «Георгиевский», Анагай, Хүлэй совхозуудай, Хурбын леспромхозой парткомуудай дэргэдэ парткабинедүүд бии юм. Эдэ кабинедүүд ооһэдынгөө үүргые муугаар дүүргэнэ. Партком болон партбюрогой заседаниинууд дээрэ коммунистнуудай һуралсал шүүмжэлхы ёһоор хараагдана үзэгдэнэгүй.

Пропагандистнар болон политическэ һургуулиин шагнагшад гансашье үзэл сурталай талаар бэлэдхэлээ дээшэлүүлнэ бэшэ, мүн хүдэлмэриин коллективүүдтэ дунда ажалай журам бэхижүүлхэ, ниитын гүрим сахилга һайжаруулха талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулна.

Л. ДОРЖИЕВА,
КПСС-эй Хоринн райкомой парткабинедые даагша.

Павел Иннокентьевич Курбетьев «Бурятфермаш» заводой гурбадахи цехтэ Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ жагсана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. И. Курбетьев.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

Зураглал „ДАШЫН ТАРЯАЛАН"

Сентябрийн сэлмэг нэгэ үглөөгүүр һэн. Ажалша гэжэ газартахи алтан шаргал үнгөөр эльбээргэтэн байһан шэниисын полиин дундуур зуралзаһан харгы дээрэ Хэжэнгын совхозой нэгэдэхи хуряалга-ашаалалгын комплексын начальник Даша Цынгуев энэл ажахын агроном Амгалан Ешневтэй ехэл бодолгото хатанги зогсоо бэлэй. Харгын нүгөө хажуудахи талмай сүм сабшагданхай: уран гартай хүнэй бэшэһэн мүрнүүд шэнги зуруудууд аяар саана манарһан Улаан-Хада хүрэтэр һунана.

— Эдэ зуруудуудаа хуряажа эхилээгүйдэмнай таарахаяа болёо, —гэжэ агроном дурадхана. — Сабшалга хадалга хоёроймнай хоорондохи забһар зай дан ехэ болошоо.

— Зүбынь аргагүйл даа. Зүгөөр сабшагдаһан таряанаймнай оорооһониинь үшөөл ногоон зандаа байна бшуу, — гэжэ Даша Намсараевич һөөргэдэнэ. — Хуряагаад үшөө хатааха хэрэгтэй болохо. Юрэдөөл, нэгэ бага хүлеэе.

Тиигээд мүнөөхи зуруудһаа адха соогоо таряа абажа, альган дээрээ бутаргаад, хара, ямар байнаб гэһэндэл агрономой хамар доро шахуу абаашана.

— Үдыл даа, хатаг, үшөөл нэгэ бага хатаг, — гэнэ.

Теэд залуу агроном өөрынгөө һанамжаһаа сухарихаа хэбэргүй.

— Иигээд саһан орожо эхилхэнь. Тиихэдэнь яахабди? А?

— Ши, Амгалан Онжанович, саһанай ороходоо дэмы бү ай. Мүнөө манай гарта бии байһан хүсэтэ техникэ оушье хэхэ арга шадалтай. Гээ тэрэ Улаан-Хадыешье урбуула гээ һаань, урбуулхабди. Харин урдань гайтайл һэн даа. Гайтайл хэрэг бэлэй.

Даша Намсараевич абяагүй боложо, хододоол энеэбхилжэ ябадаг уйтан хүрии нюдэдөө агшан зуура онииилһон, энэ оршон тойронхи түрэлшье, алхам бүхэниинь оло дахин тракторай урдаар гү, али комбайнай дабшасаар хэмжэжэ гараһан Ажалшынгаа таряаланые харан харан зогсобо. Һайхалтай сэлмэг үглөөгүүр лэ! Номгон гээшэнь: хоёр дэхэндэнь энэ хон-жэнһээ анхинажа байхадал гэнэ.

Юун тухай тиихэдэ Даша Цынгуев бодолгото боложо байгаа һэн хаб?

Магад эгээл тэрэ үедэ мүнөө холын болоһон 1943 он, энэл Ажалшын таряалан, хүхэ утаа һунагтуулһан хүсэ багатай, хүндэ ябадалтай түрүүшын ХТЗ тракторынь һанагдажашье болоо. Тиихэдэл анха түрүүшынхеэ хашан мориндол «колеснын» хүжүүн рульда һуужа, үшөө дайнай урда тээ абтаһан «Коммунар» комбайнние шэрэһэнээ мартаха аал? Шахардуу шанга эрхэ байдалда хуряалга үнгэрөө бэлэй даа. Хэдэн жэл соо удаа дараалан ган гасуур болоожо. Хэжэнгын талаар бүхэли хабартаа, зуниишье халуун һалхин таһалгаряагүй үлеэжэ, сайбар хүхэ тэнгэриһээ дуһалшье бороо ороогүй аад, тэрэл жэл Залаатын, Чисаанын, Улаан-Хадын үбэрөөр үдхэншье, нэгэ жэгдэшье шэниисэ пэгшын ургажа, хүн зонние хүхеэгээ, баярлуулаа һэн. Намарай хүдэлмэринүүдэй эхилхын урда тээхэнэ суглаа үнгэргэһэн «Комсомол» колхозой түрүүлэгшэ Түгдэм Түгүтов үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ захяа:

—Одоолшье мүнөө жэлдэ тарян ургаба гээшэ. Тиимэһээл таанад, трактористнууд, комбайнернууд, үдэр, һүниие илгангүй, ургэһэ нойроо мартаад, энэ баялигаа хуряаха болонот. Нэгэшье залаа-колос таряалан дээрэ үлээнгүй, нэгэшье ороохо гээнгүй саг соонь алтан шэниисээ амбаартань сүм оруулаад байгаа һаатнай, арад зомнай, Эхэ оромнай танда һайнние хүргэхэл.

Үбгэн түрүүлэгшын үнэн зүрхэнэй үгэнүүд мүнөөшье болотор Дашын сэдьхэлдэ мартагдадаггүй. Үнэхөөрөөл хүнгэн бэшэ намар түдаа һэн даа! Улаан-Үдын хаяада байдаг Жэрэм ошожо., тракторист ба комбайнерай курса дүүргэжэ ерэһэн Цэнгын Даша Цываанай Цыренжаб хоёрой тэрэ ута намар хуушан трактор, һанги набта һүрэһэн комбайнтай ямараар носолдоһые хэн ёһотоор сэгнэхэ байгаа гээшэб?! Хажуугаар аадар бороо адхараад һалаха юм бэшэ. Алхам урагшаа дабшаад лэ, арай шамай гэжэ даажа, хойто хоёр хүлөөрөө заваруха мэтэ пэтэн хара шабар шэдэлэн ябаһан ХТЗ-гээ байлгаха болохош. Юундэб гэхэдэ, комбайнай полотнодо нойтон тарян орёолдоод, таряа хададаг барабаннинь эрьелдэхээ болишохо. Үһан шугшы болонхой уйлахаһаа тээ наагуур юумэнүүдэй Улаан-Хадын эбэртэ нэгэтэ зогсоходонь, Хэжэнгын МТС-эй суута директор Игнатьев өөрөө хуушан «полуторкаараа» гүйлгэжэ ерэбэ ха. «Зай даа, одоолшье харааг эдеэбди, үшөө намнуулха һэн гүбди», — гэжэ айшанхай хүбүүдтэ тэрэ дүтэлэн ошоходоо, хуушанайнгаа танилнуудые золгоһон юумэндэл миһэрэн, дугдылдашаһан дала мүрэнүүдыень ташаад:

— Зай, хүбүүд, хүндэ гү? — гэжэ асуухадань, тэдэнэй досоо гансата, наранай гараһандал, сэлмэшоо һэн. Тиигээд МТС-эй директор:

— Хүндэ намар болоно байна, ойлгогты. Хуушанаймнай механизаторнууд хуу булта дайнһаа үшөө бусаадүй. Тиимэһээнь таанад лэ тэсэжэ гараха болоот. ХТЗ-ээ тракторнайшье, «Коммунар» комбайнтнайшье бандин шорой дээрэ хаягдахаар болонхой ааб даа. Теэд амгалан саг мандаба, хүсэтэ техникэ ерэхэл байха, хүбүүд, хүлеэжэ бү ядагты. Юрэдөөл, мүнөөдөө жолоогоо алдангүй хүдэлэгты! — гэжэ нэмээд, бэшэ юушье хэлэнгүй, «полуторкынгаа» үүдэ хаб-яб хаагаад, гүйлгэжэ ябашоо бэлэй.

Урин үгөөрнь, удхата захяагаарнь урмашаһан хүбүүд унаһан малгайгаа абангүй хүдэлжэл гараа һэн. Улаан-Хадын хаягаар түрүүшын арбагар саһанай аали хан хинидэхэ хаһа болотор тэдэнэр хуряалгаяа сүм дүүргээд байгаа бэлэй. Колхозой хамтын суглаан дээрэ механизаторнуудта Улаан түг барюулжа байхадаа, үнөөхил Түгдэм Түгүтов хоёр залуушуулай гарыень шангаар алхаад: «Бэрхэнүүд лэ хүбүүд гээшэт даа», — гэжэ магтаа һэн.

Тэрэ гэһээр нэгэшье хабар, нэгэшье намар һамшангүй, Даша Цынгуев мүнөөдэр хүрэтэр хүсэтэ оньһон машинын жолоое табяагүй юм. Түрүүшынгээ һурган хүмүүжүүлэгшэ, хожомынь республикын хүдөө ажахын министрээр хүдэлһэн Илья Александрович Игнатьевай: «Хүбүүд жолоогоо бү алдагты», — гэһэн үгэнүүдые гушан табан жэл соо мартаагүй. Тэдэнь ажал хүдэлмэриинь ёһотой уряал болоо гээ һаа, тон зүб ха.

Би Даша Намсараевичтай эдэ жэлнүүд соо олохон лэ дахин уулзаһан байхаб. Харгы дээрэ байдаг томо хүрхэгэр гэртэнь ороходош: «Ажалшын таряалан дээрэ, комбайндаа гаранхай», — гэһэн гү, али «Полевой станда, К-700 тракторааар газар хахалжа байна», — нимэл харюу соностохо. Тиимэһээ тэрээнтэй золгохын түла сэхэ таряалан худар гү, үгышье һаа, тэрэ Ушхайтын полевой стан зорёошонь дээрэ юм һэн.

Үнгэрэгшэ намар тэрэл Ажалшын таряалангай узуурта хуушанангаа танилай залуу агрономтой арсалдажа байхада, ошожо уулзахадаа, шоглон татаад:

— Шимни, Даша Намсараевич, газарһаа һалахаяа болиһон хүн гээшэ гүш даа? — гэбэб. Урдаһаамни хаража хүрин нюдэдөө онииилгон, хасараа булсайлган, энеэб-энеэб гээд:

— Яахабши даа теэд... Түрэһэн газарнай татанал ха юм. Эсэгэмнишье, луговод һэн гүбэ даа, хүлһөө буутараа газар уһалааб гэжэ Хэжэнгэ, Хурьгадай далан тохойе зубшажа ябаһан юм. Бишье энэ Ажалша, Бургаастай, Залаатаар трактор даяжа, наһаяа үнгэргэхэмни. Юрэдөөл, угаймнай хэрэг болоо бэшэ гээшэ гү? — гэжэ дуугараа һэн.

Угай хэрэг... Эдэ үгэнүүдынь ухаанһаам удаан гараагүй бэлэй. Тиихэдээ, хэдэн жэлэй саада тээ, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй республиканска зүблөөн дээрэ, Ленинэй орденто оперо болон балетэй театрай туяа гэрэлэй сасараан доро намжааһан ендэр дээрэ Даша Намсараевич Цынгуевта «Буряадай АССР-эй габьяата механизатор» гэһэн дипломые мүнөөхил түрүүшынь һурган хүмүүжүүлэгшэ Илья Александрович Игнатьевай гүн удхатайгаар гарыень шанга адхан барюулжа байһыень һанаандаа оруулаадхёоб. Даша өөрөө ямаршьеб тад ондоо хүн шэнгеэр тиихэдэ үзэгдөө бэлэй. Нарин хара сэмбэ костюмтай, саһан сагаан самсатай, ягааэреэн галстугтай байгаа һэн.

Харин минии танил Даша хүбэнтэй хүүртигтэй, томо гэгшын кирзовэ сабхитай һэн. Хододоо энеэбхилжэл ябаха...

Бүри һаяшаг даа, ойн баяранмнай жэлэй баян ургасын сүм хуряагдаһан, совхоз соогоо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Даша Намсараевич Цынгуевай хүтэлбэрилдэг нэгэдэхи хуряалга-ашаалалгын комплексын механизаторнуудай илаһан тухай һураг суугай тараһан хойно, Ушхайтаар ябахадаа, нютагай түрүү хонишодой нэгэн болохо Жалсан Гениновтэй хөөрэлдөө һэм. Хонидой үбэлжэлгэ, түрэсэ, тэжээл тухай дурдахадаа: «Дашымнай таряалан яһалал манаа хоолоор хангаа даа, юу хэлэхэбши», — гээ бэлэй. Би түрүүн үг удхыень хүсэд ойлгоогүй байһан аад, гэнтэ ухаандам орожо: «Юун Дашаяа дурдабаш?» — гэхэдэмни, хонишон энеэгээд:

— Цэнгын Даша яагааб? Манай үшхайтынхин энэ бүхы таряалангаа Дашын гэжэ ооһэд хоорондоо нэрлэдэг юм гүбэ, — гэжэ ойлгуулба.

...Дашын таряалан. Иигэжэ хэлүүлхэ үндэр һайхан хүндэдэ хүртэхэ аза талаан хүн бүхэндэ түдадаггүй байха даа. Теэд бодоод үзэхэдэм, эдэ бүхы гушаад гаран жэл соо эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлһэн эрмэлзэлээрээ, эрын бэе, эршэ зоригоороо, энэрхы сэдьхэлээрээ Цэнгын Даша энэ хүндэдэ хүртэхэ эрхэтэйшье, габьяатайшье ха даа.

Нютагаархиниишье тиигэжэл лаб һанаал хадаа, «Дашын таряалан» гэжэ нэрлэдэг болоо бэшэ юм гү?

А. ЖАМБАЛОВ.
Хэжэнгын район.

МАЛ АЖАЛ — онсо шухала һалбари

ҺААЛИШАНАЙ ЖЭШЭЭ

Мичуринскын Үрэ жэмэсэй-овощой институтай һуралсалай «Комсомолец» ажахыһаа Социалис Ажалай Герой Н. Шиповскаягай толгойлдог бригада Тамбовско область доторoo эгээл үндэр үрэ дүн туйлаа. Жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр мянган килограмм һүн һаагдажа, таба мянганай дабаан тээшэ бата алхам хэгдэбэ. Мүнөө жэл коллективэй урда иимэ зорилго табигданхай. Иимэ дүнгүүд абаһаар лэ түйлагдаа оэшэ. Н. Шиповская анханһаа эндэ хүдэлөөгүй. 50-яад оңуудта тэрэ Донбасс ошожо, шахтада хүдэлһэн байгаа. Хожомынь лэ гэртээ бусажа, малшан болохые шиидээ һэн.

Тэрэ һаалишад болоң зоотехниктэй хөөрэлдэжэ, зүбшэл заабари абадаг һэн. Үнеэдэй хойноһоо харууһалжа һураа. Сүлөөтэй сагтаа түсхай номуудые уншадаг һэн. Тиигэжэ областиин эрхим һаалишан болоо бшуу.

Табан жэлэй саада тээ тэрээндэ фермые даалгаа һэн. Һураһан юумэндээ хани нүхэдөө һургаха гээшэ эндэ заншал болонхой. Мүнөө эндэхи һаалишад барандаа шахуу оньһон аргаар үнеэдые һаалгаар нэгэдэхи классай шадабаритад юм.

ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР

Брянска областиин Стародубска районой ажахынууд хоёрдохи кварталай тоосоогоор эрэ бүрүү, хашараг, ба гахай түсэбһөө гадуур бэлэдхэлэй пунктда эльгээбэ. Жэлэй эхинһээ хойшо тэдэнэр 2612 тонно мяха гүрэндэ худалдаа. Тэрэнь нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө горитой ехэ болоно.

Тэжээлэй баазые бэхижүүлһэнэй үндэһөөр амжалта туйлагдаа. Үбэлжэлгэдэ табигдаһан малай 5 мянга шахуугаар олошороошье һаань, шэмэтэй тэжээлээр бардамаар хангагдаһан байна. Оньһожоруулагдамал цехүүдтэ шэмэтэй холисо бэлэдхэгдэдэг.

«Красный Октябрь» совхозой, «50 лет Октября», «Ленинский путь» колхозуудай малшад мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Тэдэнэр гүрэндэ һү ба мяха худалдаха 3 һарын түсэбые дүүргэнхэй.

ЭРДЭМТЭДЭЙ ШЭНЖЭЛГЭНҮҮД

Мяха үүлтэрэй гахай бии болгохо талаар хүдэлдэг Украинын эрдэмтэд-селекционернүүд амжалта туйлаба. Холимог үүлтэрэй гахайнуудай шэгнүүр сүүдхэдээ 1 килограммаар нэмэнэ.

Полтавадахи гахай үсхэбэрилгын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай эрдэмтэдэй бии болгоһон гахайн һүрэгһөө ниитэ нэгэн үүлтэр бии болгогдоно. Ороной болон гадаадын оронуудай 5 үүлтэрэй гахайнуудай эрхим шэнжэ шанарые үг залгамжалан абаһан шэнэ үүлтэр бии болгогдоно. Шэнэ үүлтэрэй поршоонхонуудай шэгнүүр хахад жэл соо центнертэ хүрэдэг байна.

ИНДУСТРИАЛЬНА АРГААР

Азербайджанай «Ковлярское» совхозой хонишод хонидые шахан таргалуулха болзорые хахад жэлээр түргэдхэбэ.

Энээнэй урда тээ ажахыда эрэ түлгэнүүдые үбэлжүүлээд, удаань шахан таргалуулгада табидаг һан юм. Март-апр… рануудта тэдэнние … дэг һэн. Май соо хай… август болотор бэлш… дахин гаргадаг байг… мартаа 37—38 кил… шэгнүүртэй хонидые … даг бэлэй. 3 килогр… дээшэ нооһон хайш… даггүй һэн.

Харин мүнөө 50 … килограмм шэгнүүртэ… гэнүүд тушаагдана, … һээ 6 килограммһаа … нооһон хайшалагдана… мышленна арга те… нэбтэрүүлһэнэйнь аша… дүн туйлагдаа. А… оньһожоруулагдамал … барьяа. Ноябриин эх… һаратай түлгэдые … луулаад, хэдэн бү… хубаагаад, түсхай … эдеэлүүлжэ эхилнэ. Х… сүүдхэдээ 4 дахин … дэг, түмһэтэ, тэжээл… ехээр үгэдэг. 120 … туршада иигэжэ … байна.

Табан жэлэй эхинһ… шо совхоздо хонин… һаа ородог олзо хоё… дээшэлээ.

АША ТУҺАТАЙ ХЭР…

Пензенскэ областиин … ерский» совхоздо … фабрикын түрүүшын … проектнэ хүсэндөө хүр… һүүлэй 3 һарада эндэһ… шахуу тонно мяхан … дэһэн байна.

Индюгүүдэй хойноһо… наар харууһалаад, … эдеэлүүлээд байбал, һа… дүн туйлажа болохо… фабрикада 120 үдэр … рууһалагдаһан шубу… дунда зэргээр 4,5 ки… татаа. Харин жэл … гай үнгэрхэдэ, тах… доол 1,5 килограмм… мээгдэдэг» байна.

Совхоздо фабрикын … дохи ба гурбадахи … нүүд ашаглалгада … бэлдэгдэнэ. Предпри… дээ 2800 тонно мяха … бэрилхэ юм.

(ТАСС-ай …)

К. МАРКСЫН ТҮРЭҺӨӨР 165 ЖЭЛЭЙ, НАҺА БАРАҺААРНЬ 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

РОССИДА РЕВОЛЮЦИ БОЛОХО ГЭЖЭ МАРКС ЭТИГЭДЭГ БАЙҺА…

Карл Маркс, Фридрих Энгельс научна ба политическэ ажал ябуулга эрхилжэ байгаа бүхы үе соогоо шахуу Росси тушаа буурашагүй һонирхолтойгоор хандадаг, ород хэлэ шудалһан, номуудые ородоор уншадаг болоһон юм.

МАРКСЫН НАУЧНА ЁҺООР УРИДШАЛАН МЭДЭЛГЭ

Россие ходо, гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ зайлашагүй шухала гэжэ Маркс илангаяа 60-аад онуудай эсэс багһаа мэдэрдэг болоһон байгаа. «Капиталайнгаа» гурбадахи томые зохёон бэшэхэ үедэнь, мүн хаанта засагта эсэргүү народнигуудай баатарлиг тэмсэл болон дэлгэрээшэ революционно хүдэлөөнэй тэндэ эли бодо эдэбхижэжэ байһые шэнжэлхэдэнь, тиимэ бодол түрэһэн юм. Ородой экономист Н. Флеровскиин «Россин хүдэлмэришэн ангиин байдал» гэһэн, Петербургһаа эльгээһэн номыень имагтал шухала эшэ баримта болохо гэжэ Маркс тоолоһон байна. Маркс энэ зохёолые шэнжэлэн уншаад байхадаа, «тэрэ үеын хүгжэлтын хэмжээндэ зохимоор тиимэ түхэл шэнжэтэй асари ехэ социальна революци Россида зайлашагүй, ойрын сагта болохо гэһэн ехэ этигэл түрэнэ» гэжэ 1870 оной мартда бэшэһэн байдаг (Зохёолнуудайнь 32-дохи том, 594-дэхи нюур).

Маркс, Энгельс Россие гүнзэгыгөөр шэнжэлһэнэй үндэһөөр, энэ орон дотор социальна революциин заабол болохые научна ёһоор тодорүүлха, тэрэнэй бүхэдэлхэйн-түүхэтэ үрэ хойшолон мүн байһыень уридшалан мэдэхэ аргатай болоһон байгаа. Росси Европын ондоо ямаршье оронһоо үлүү ехээр революцида дүтэ болонхой гэжэ тэдэнэр этигэдэг байба. Росси «эрид ехэ хубилалтын богоһо дээрэ үни гаранхай, тэрэниие бэелүүлхын түла шухала бүхы эшэ нүхэсэлнүүд бүрилдэнхэй... Революци энэ удаа Зүүн зүгтэ, мүнөө хүрэтэр ойроо хүртөөгүй, контрреволюциин түшэг, нөөсэ арминь байһан газарта эхилхэ» — гэжэ Маркс 1877 ондо бэшэһэн юм. (Зохёолнуудайнь 34-дэхи том, 229—230-дахи нюурнууд).

Ородой революци «Европын бүхы байдалда ехэ хубилалта үүсхэхэ, тэдэнэй ниитэ уг зорилго бэелүүлхэ — ажалые бүхыдэнь сүлөөрүүлхэ замдахи асари дабшалта болохо гээд хамаг оронуудай хүдэлмэришэд тэрэниие баяртайгаар һайшаан угтаха байха» гэжэ Энгельс бэшэһэн. (Зохёолнуудайнь 19-дэхи том, 146-дахи нюур). Парижай Коммунын ойн хүндэлэлдэ зорюулжа зарлагдаһан, славянуудай митингын түрүүлэгшэдэ 1881 оной мартын 21-дэ бэшэг эльгээхэдээ, ородой революционно хүдэлөөн буржуазно - демократическа революциин шатада зогсохогүй, магад удаан сагай, хэсүү шанга тэмсэлэй һүүлээр, эсэсэй эсэстэ Россин Коммуна тогтоон байгуулха ябадалда хүргэхэ, зайлашагүй хүргэхэ ёһотой гээд этигэдэгээ Маркс, Энгельс элирхэйлһэн байгаа. (Тэрэл томой 252-дохи нюур).

ТЭМСЭЛЭЙ ТАЛААР ХАНИНАР БА СОРАТНИГУУД

Ородой революционернүүдтэй, түрүү үзэл бодолтой ажал ябуулагшадтай Марксын, Энгельсын холбоо барисаа тогтооһоной ашаар Россидахи социальна харилсаануудые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ арга боломжонууд бии болоһон байна. I Интернационалай Ородой секциин гэшүүдтэй (1864—1876 онууд), мүн түс эмхидэ ороһон Россин бусад революционернүүдтэй эдэнэй харилсаан тэрэ холбоо барисаанай түүхын шухала шата болоһон байгаа. Ородой секци 1870 оной эхеэр Женевэдэ эмхидхэгдэһэн юм. Тэрэ жэлэй мартын 12-то секциин комитедэй гэшүүд Генеральна Советдэ түс секциин түлөөлэгшэ болохыень гуйжа Маркста хандаһан байна. Пролетариадай уласхоорондын хүдэлөөнэй суртал бодол Россидашье нэбтэрэн дэлгэржэ байнхай гэжэ хандалга дотороо тэдэнэр бэшэһэн, Интернационалые эмхидхэн байгуулгада К.Маркс шиидхэхы үүргэ дүүргээ гэжэ тэдэнэр бэшээ һэн. Маркс комитедэй дурадхалда дары зүбшөөн харюусаһан, секциин ажал ябуулгада али бүхы туһа хүргэһэн байгаа. Ородой секциин гэшүүдэй революционно бата этигэлые, интернационализмые, ородой революционно тэмсэлыень пролетариадай ниитэ-европын хүдэлөөнэй һаба-урасхал хүдар залан шэглүүлхэ гэжэ үнэнхэһөө эрмэлзэдэгыень үндэрөөр сэгнэдэг байһан.

Бакунинай талынхидай баримталдаг үзэл бодолые буруушааһан Марксын, Энгельсын тэмсэл уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй түүхэдэ онсо һуури эзэлнэ. Марксизмын үндэһэ һуури табигшадай ямар гайхамшаг, үнэн бодото интернационалистнууд байһыень тэрэ тэмсэлынь элирхэйлэн харуулаа һэн.

Анархизмын ба народнигуудай үзэл номнодог, ородой жэжэг буржуазна революционер байһан Михаил Бакунин интернационалда 1868 ондо ороһон, тиихэдээ тэрэниие өөрынгөө анархис (марксизмда харша, балмад үзэл) зорилгодо, хожомынь ажалдаа — зүришэлдөө үүдхэхэ зорилгодоо хэрэглэхэ гэжэ оролдоһон юм. Бакунинай альянс (союз) эмхидхэһэнһээ хойшо улад зонһоо таһаранги бакунинска хараа бодолдо, анархизмда эсэргүү марксис гол бүлэгэй туйлай шанга тэмсэл Интернационал дотор эхилһэн түүхэтэй. Тиигэбэшье һаань, Маркс болон Энгельс Бакунинда хани ёһоор хандан, тэрэниие тэмсэлэй талаар өөһэдынгөө союзник болгохо һэдэлгэ гаргаһан байна. Гэхэ зуура өөрынгөө анархис, улад зонһоо таһаранги хубхай хараа бодолые Интернационалда баадхажа, уласхоорондын хүдэлөөндэ эбээ таһаралга гаргаһанайнь һүүлээр, Маркс болон Энгельс Бакунинда, тэрэнэй тала баригшадта эсэргүү эрид шангаар, залан шууд тэмсэһэн юм. Бакунин 1872 ондо тэрэ эмхиһээ гаргагдаһан байгаа. Маркс, Энгельсын энэ тэмсэл ородой революционно хүдэлөөндэ мүн лэ үгаа ехэ удха шанартай байһан, анархис, народник үзэл бодолнуудһаа хахасан зайсахадань, хожомоо марксизмын үндэһэ һуури дээрэ нэгэдэхэдэнь ородой революционно хүдэлөөндэ туһалһан юм.

Бүхы революционно хүсэнүүдые нэгэдхэхэ гэжэ Маркс болон Энгельс хододоо эрмэлзэдэг байһан. Тиин ородой народнигуудай хараа бодол бэелүүлэгдэшэгүй, алдуутай буруу гэжэ тэдэнэр нэгэнтэ бэшэ заадаг байһаниинь элитэ. Гэхэ зуура Россин хаанта засагта эсэргүү «народнигуудай» тэмсэлэй улам үргэдэһэнэй зэргээр тэрэ шүүмжэлэлээ шадаал һаа эетэй даруу, онсо хэм соонь байлгаха шухала гэжэ Маркс тоолодог байба. Айхабтар бэрхэтэй үе сагта тэмсэжэ байһан народнигуудай суртал бодолой бэелүүлэгдэшэгүй алмайе олоной үмэнэ сэхэ буруушаан сохихоло таарамжагүй оршон байдал тиихэдэ тохёолдоһон байгаа бшуу. Үнэндөө, народнигуудай эмхинүүдэй революционно тодорхой ябуулганууд тиихэлэ түс хүдэлөөнэй теоретическэ талаһаа һураггүй ехэ удха шанартай байһан.

«НАРОДНАЯ ВОЛЯ» ГЭЖЭ ЭМХИДЭ МАРКС, ЭНГЕЛЬС ЯМАРААР ХАНДАДАГ БАЙГААБ

1879 ондо «Народная воля» гэжэ нюуса эмхиин тогтоогдоһые шухала үйлэ хэрэг, ами бэеэ гамнангүй тэмсэхэ, хэзээшье дуулдаагүй ехэ хаба шадабаритай, хүсэтэй революционно партиие Россида эмхидхэн байгуулһан ябуулга мүн гэжэ Маркс, Энгельс тэмдэглэһэн байна. Маркс, Энгельс хаан ба хархис ноёдые ганса нэгээрнь хорлохо арга — террор гэдэгые эрид буруушаадагшье һаа, народоволецуудай хэрэглэдэг тиимэ арга тэрэ үедэ зайлашагүй гэжэ тоолодог байгаа.

Маркс өөрөө 1880—1882 онуудта «Народная воля» гэдэгэй түлөөлэгшэдтэй илангаяа нягта холбоо барисаатай байһан. «Народная воля» гэжэ эмхиин Гүйсэдхэхэ комитет Маркста бэшэг эльгээхэдээ, ородой революционернүүдэй тэмсэлые дэмжэдэгэйнь түлөө хүндэлдэг, балсадагаа элирхэйлһэн, тэрэ тэмсэлтэй Европо болон Америкые танилсуулхын түла түлөөлэгшэ Гартманда туһа хүргэхые гуйһан байдаг. Россин эрдэм болбосролто хүнүүдэй холо уншадаг ном — «Капиталай» ородой революционернүүдтэ тон ехэ удха шанартай байһан тухай тэрэ бэшэг дотор тусхайлан тэмдэглэгдэнхэй.

Маркс 1880 оной һүүл багта Петербургын хүдэлмэришэдэй, «Народная воля» гэжэ гэшүүдэй партиин программа абаһан юм. Программын хуудаһанай хажуу талаарнь Марксын бэшэһэн тэмдэглэлнүүдһээ харахада, тэрэниие анхаралтайгаар шэнжэлһэниинь, илангаяа народоволецуудай табиһан революционно-демократическа эрилтэнүүдые анхаралаа хандуулһаниинь элирнэ. Россин империин харьяата нациинуудай өөһэдынгөө гүрэн түрын гүримые өөһэдөө тодорхойлхо тухай пункт тэрэниие һонирхуулһан юм. 1881 оной мартын 1-дэ Александр II хаание народоволецуудай алаһанай һүүлээр, 1881 оной мартын 10-да III Александрта «Народная воля» гэжэ эмхиин Гүйсэдхэхэ комитедэй эльгээһэн, политическэ хубилалта хэхэ эрилтэтэй бэшэгые Маркс, Энгельс болохотойдо тоолоһон байгаа: «Тэрэ бэшэгынь революционернүүдэй зэргэдэ гүрэн түрын бодолтой хүнүүдэй бии байһые элирхэйлнэ. (Зохёолнуудайнь 21-дохи том, 491-дэхи нюур). «Народная воля» гэжэ К. Марксын, Ф. Энгельсын ямараар хандадаг байһаниинь — марксизмын суртал бодолые ойлгохо ба пролетариадай парти тогтоон байгуулха арга боломжын һаял бүрилдэжэ захалһан оронуудтахи политическэ … нүүдтэ, революционно … дэлөөндэ түүхые хара… абалсан хандадаг байһа… гэршэ жэшээ болоно.

Марксизмын үндэһэ һ…ри табигшадай зохёолнууд шудалһанай, бэшэгүүдтэй танилсаһан ба тэдээнтэй … заһан, хөөрэлдэһэнэй … доро революционно нар…нигуудай эрхим түлөөл…дэй баримталдаг хараа… долой хубилалгын … дүүрэһыень Маркс ха… үрдеэгүй. Энгельс тэрэ… хараһан байгаа.

* * *

Маркс, Энгельс оро… революциин илаха бай…да, бүхэдэлхэйн удха…нартай тэрэнэй түгэлдэр … сэндэ бүрин этигэдэг б…һан,— гэжэ Ленин 1907 … до бэшээ һэн (Зохёол…дайнь гүйсэд суглуулба… 15-дахи том, 247-дохи ню…). Совет арад Карл Мар… түрэһөөр 165 жэлэй ба… наһа бараһаар 100 жэ… ойе тэмдэглэхэдээ, энэ … нэй, сэсэн бодолто, рев…ционер-интернационалист… Россин ерээдүй сагта с…циалис байдалтай боло… гайхамшаг мэргэнээр уг…шалан мэдэһэн, Октябр… революциин тугай Ро… дээгүүр намилзан дал… үдэрые ойротуулха хэ… хубитаяа ехээр оруула… нэрэ солые онсо бай…гаар хүндэлэн дурдана.

Анастасия ВОРОБЬЕВА,
түүхын эрдэм… кандидат.
(АПН)

ОЛОНОЙ НЮДЭН ХУРСА

АРАДАЙ ХИНАЛТЫН ХУУДАҺАН № 3

- *Хамтын хүсөөр*
- *Шалгалтаяа шангадхаха*
- *Совхозой зөөри үбэршэлэгшэд*
- *Ажалай журам һайжаруулха*

ЭМХИДХЭЛГЭ—АМЖАЛТЫН ЭХИН

[illegible] үедэ район доторнай һайн [illegible]залаадаг, хамтын хэрэгэй ту[illegible] бүлэгүүд болон пост[illegible] олошороо. Тэдэнэр КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, бидэнэй [illegible] зорилгонуудые бэе[illegible] хэрэгтэмнай горитой нүлөө [illegible] гэшэ.

[illegible] нэрэмжэтэ колхозой, һу[illegible] болон «Эрдэм» совхозуудай, [illegible] зоной ажаһуудалай хангалгын комбинадай болон гол бүлэгүүдэй [illegible] коллективүүдтэ [illegible] һайшаагдадаг болоо.

Мухар-Шэбэрэй район дотор 47 гол бүлэг, 20 бүлэг болон саг үргэлжын 817 хүн тоологдодог. Арадай хиналтын 600 гаранхин [illegible] болоно. Тинхэдэ 200 гаран [illegible] хаагшад юм.

[illegible] бүлэгэй гэшүүдэй арадай [illegible] һалбаринуудай мэргэжэлтэд [illegible]. Тиимэһээ бүлэгүүд болон постнуудай ажал-хүдэлмэри [illegible] районоймнай хүн зоной бүхы [illegible].

[illegible] бүлэгүүд болон постнуудай ажал [illegible] һайжаруулха, [illegible] зорилгонуудаа бэелүүлхэ [illegible] түсэблэлгэ ехэ түһаламжа [illegible]. Арадай хинагшадай ажал [illegible] бэрхээр хүдэлхэ [illegible] һайнаар эмхидхэлгэ [illegible] түлэб дулдыдадаг. Тиимэ [illegible] гол бүлэг бүхэн [illegible] табигдадаг зорилгонуудаа [illegible] тодорхойлжо, [illegible] хүдэлмэреэ улам эршэтэйгээр [illegible] ябуулна.

[illegible] зүбшэн хэлсэлгэдэ арадай [illegible] бүлэгүүд хабаадажа, [illegible] юм. Ямар цеховэй [illegible] болон постнуудай шал[illegible] хабаадуулха, гол бүлэгүүдэй [illegible] һайжаруулха тухай [illegible].

[illegible] болон сельсэ болон сомоной Советэй [illegible] арадай хиналтын [illegible] түсэбүүд [illegible] арадай хиналтын [illegible] Советэй [illegible] хамта [illegible] болодог.

[illegible] нэрэмжэтэ колхозой арадай хиналтын бүлэгэй ажал хү[illegible] һайнаар эмхидхэжэ гэжэ [illegible]. Гол бүлэгэйнь түрүүлэгшэ Анисим Кузьмич Федоров [illegible] һанамжа дурадхалнуудые

хараадаа абан, һара бүхэнэйнгөө түсэбтэ тэдэнниень оруулдаг гуримтай. Партиина организациин хүтэлбэрилэгшэдтэй, арадай хиналтын гол бүлэгэй гэшүүдэй бюро дээрэ энэ түсэбөө хэлсэжэ шиидхэнэйнгээ һүүлээр батлан абана. Тэрэшэлэн түсэб дотор табигдаһан шалгалтануудай ямар болзорто дүүргэгдэхэ, тэрэниие эмхидхэхэ талаар хэнэй харюусаха байһан тухай мүн лэ тэмдэглэгдэдэг юм.

Гэхэтэй хамта арадай хиналтын олонхи бүлэгүүд түсэбөө һайнаар хаража үзэнэгүй, шалгалтын үнгэргэгдэхэ саг болзор тэмдэглэнэгүй, мүн хүтэлбэрилэгшэдынь шанга эрилтэ табин, хинан шалгангүй гэжэ онсолхо шухала. Арадай хиналтын шалгалтануудта тэдэнэй зарим гэшүүд огто хабаадалсангүй, хайша хэрэгээр хандана. Үшөө нимэһээ арадай хинагшадай ажал хүдэлмэриие эдэбхитэй һайн болгохо, тэдэниие ажал хүдэлмэридэнь олоор хабаадуулха, һайн шанартай, ашаг үрэтэй шалгалтануудые үнгэргэхэ эрилтэ табиха хэрэгтэй.

«Заганай», «Родина», «Коммунизм» колхозуудай, «Авангард» болон Суулгын совхозуудай арадай хиналтын гол бүлэгүүдэй гэшүүдэй хахадынь лэ шалгалтануудта хабаадалсадаг байна. Тинхэдэ «Один» совхозой, «Знамя Ленина» колхозой, «Никольская» гэжэ шубууна фабрикын, 1232-дохи ПМК-гай, Бурводстрой нэгэдэлэй ПМК-гай. Шаралдайн сельсэ Советэй дэргэдэхи арадай хиналтын бүлэгүүдэй гэшүүдэй гурбаниинь нэгэ хуби шалгалтада хабаадалсадаг байна.

Гол бүлэгүүдэй зарим гэшүүдтэ сагаа үргэлжын даалгабари үгтэнэгүй. Арадай хинагшадай ажал хэрэгынь эдэбхижүүлхын тула сагаа болзор соогоо бүлэгүүдэй суглаанууд үнгэргэгдэнэгүй.

Нинтын ажал хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададагшад хүнүүд сүлөө сагаараа бага дээшэө, шалгалтануудые үнгэргэлхээсэ арагүй болоно гэжэ элирүүлэгдэнэ. Жэшээнь, «Искра» колхозой гол бүлэгэй түрүүлэгшэ Н. Ф. Калашников, «Знамя Ленина» колхозой Б-М. Д. Гончиков болон бусад арадай хиналтын ажал хүдэлмэриин гадна бэшэшье харюусалгатай үүргэнүүдые дүүргэдэг байна. Нимэ байдал бэшэшье ажахынуудаар үзэгдэнэ гэшэ.

Арадай хиналтын бүлэгүүдэй түрүүлэгшэнэрээр, бэлэдхэл багатай, үүсхэлтэй хүнүүдые табиха ушар [illegible]даг, Тиимэ хүнүүдэй хүтэлбэрилдэг гол бүлэгүүдэй ажал хүдэлмэринь муугаар эмхидхэгдэдэг гэжэ мэдээжэ. Тэдэнэр арадай хинагшадай ажал хэрэгые эмхидхэжэ, шалгалтануудые үнгэргэжэ, арадай ажахын хүгжэлтэ һайжаруулха шадахагүй гэшэ. «СССР-эй арадай хиналта тухай» Хуулиин ёһоор 1983 оной февраль һарада эхилэн колхоз, совхозуудта, районуудта гол бүлэгүүдэй болон постнуудай тоосооты-һунгалтын суглаанууд үнгэргэгдэжэ болонхой.

Арадай хиналтын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда үнгэргэгдэһэн тоосооты-һунгалтын суглаанууд хадаа КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, СССР-эй Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ горитой нүлөө үзүүлхэ, мүн бүлэгүүдэй болон постнуудай ажал хүдэлмэриие һайжаруулха, арадай хинагшадай үүргые, тэдэнэй ажал хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн анхарал хандуулха ушартай.

Арадай хинагшад ажалтын ехэ хүсэн болоно. Тэдэнэр гүрэнэй зооридо эбэн бусаар хандадаг, нинтын гурим, ажалай журам эбдэгшэдтэй эрид тэмсэдэг хүнүүд.

Бүлэгүүд болон постнуудай ажал хүдэлмэриин нэн түрүүн тэдэнэй бүридэлһөө, хүтэлбэрилэгшэдһөө дулдыдана. Тиимэһээ бүлэгүүдэй болон постнуудай хүтэлбэрилэгшэдөөр, арадай хинагшадаар политическэ һайн бэлэдхэлтэй, ажалай бэрхэ, дуршлагатай, үнэн сэхэ [illegible] хүнүүд иланхаяа колхозно болон ажалшад нэн түрүүн бүридэһэн байна. Бүлэгүүдэй бүридэлдэ ороһон партиин гэшүүн бүхэн энэ хэрэгые хараадаа абан, харюусалга ехэтэй хандаха ёһотой.

Районой мүнөө үедэ гол, цеховэ бүлэгүүд болон постнуудай тоосооты-һунгалтын хаһа эхилээ. «Путь Ленина» колхозой, 1232-дохи ПМК-гай, мехлесхозой, тоһоной заводой гол бүлэгүүдтэ тоосооты-һунгалтын суглаанууд болоо. Эдэ суглаанууд эдэбхитэй һайнаар үнгэрөө гэжэ тэмдэглэмээр. Арадай хиналтын бүлэгүүдэй олонхи гэшүүдэй үгэ хэлэхэдэ, өөһэдынгөө бүлэг болон постнуудай һайн талануудыень дурдаһан, ажал хүдэлмэрсэ яажа эмхидхэдэг тухайгаа хөөрэһэн байна. Тэдэнэр ажалаа саашадань бүри һайжаруулха тухай өөһэдынгөө һанамжа дурадхалнуудые оруулаа.

П. ВАРФОЛОМЕЕВ,
Мухар-Шэбэрэй районой арадай хиналтын комитедэй инспектор.

ОРОЛДОСЫН АШААР

Манай совхозой арадай хиналтын гол бүлэгтэ арба гаран хүн тоологдодог. Тэдэнэр гол түлэб ажалай түрүүшүүл, комсомол-залуушуул болоно. Бидэнэр ажал хүдэлмэреэ партийна организацинн болон сомоной Советэй гүйсэдкомой хүтэлбэри доро ябуулдаг байнабди.

Гол бүлэгэймнай дэргэдэ саг үргэлжын 4 пост байгуулагданхай. Нэгэнинь һаалиин фермэдэ юм. Түс постые фермын һаалишан, сомоной Советэй депутат Л. Д. Чагдурова хүтэлбэрилдэг. Энэмнай өөрынгөө уялгые һайнаар дүүргэхэтэеэ хамта нинтын ажал хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг хүн. Тэрэ депутадайнгаа үүргые үнэн сэхээр, оролдосо ехэтэйгээр дүүргэдэг, мүн фермэ дээрэ журам сахиха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, һүнэй шанар һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулдаг, өөрөөшье жэшээ харуулдаг.

Совхозой тракторна бригадын дэргэдэ саг үргэлжын хоёрдохи пост байгуулагданхай. Энэ постые механизатор, партиин гэшүүн Гончик Балданович Очиров амжалтатайгаар хүтэлбэрилнэ. Мүнөө үедэ, хабарай халуун хаһын эхилхэеэ байхада, энэ постын, мүн бригадын бүхы гэшүүд ехэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байнхай. Нэн түрүүлэн машина техникын заһабарилгаар һонирхоно. Нуга, сабшалан дээрэ гаргагдаха наг шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгэ гаргаха асуудалда анхаралаа хандуулна.

Бригадын гэшүүн бүхэнэй энэ харюусалгата хүдэлмэридөө оролдосотойгоор, үнэн зүрхэнһөө хандадаг байһаниинь һайшаалтай.

Арадай хиналтын гурбадахи пост Алтайн дунда һургуулида, физикын багша, комсомолец Сергей Очирович Цыбиковэй хүтэлбэри доро ажаллана. Энэ постын гэшүүд һургуулиингаа ажабайдалаар һонирхохынгоо хажуугаар, мүн түрэл совхозоингоо ажал хэрэгтэ хабаадалсадаг байна. Тэдэнэр ажахын гүүртэ, отарануудаар ябадаг, үзэгдэһэн дутуу дундануудыень усадхаха хэрэгтэ туһалалсадаг юм.

Хонидой отара дээрэ оршодог 4-дэхи постын түрүүлэгшээр хонишон Е. Ж. Цыренжапов һунгагданхай. Тэдэнэр хонишодой ажал хүдэлмэриие, иланганаа түл абалгын үедэ, хинан шалгадаг байна. Абаһан хурьгадаа гарза хоролтогүйгөөр томо болгохо, хонин бүриһөө ехэ ноохо абаха, мүн тэжээлээ гамтайгаар гаргашалха талаар хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэдэг.

КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула манай совхозой ажалшад бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллажа байна. Манай гол бүлэгэй гэшүүдшье энэ хэрэгтэ анхаралаа хандуулан, бии байгаа арга боломжонуудые элирүүлхэ, ажалай журам сахиха. хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлхэ талаар хэмжээ абана.

Гэбэшье ажал хүдэлмэридэмнай ушардаг дутагдалнууд олон. Тэдэниие усадхан, саашанхи ажалаа һайжаруулха гэһэн зорилго урдаа табинхайбди. Тиимын тула, нэн түрүүн ажалай журам наряар сахиха эрилтэ табигдана. Ажалһаа гээгдэхэ, хүдэлмэриин үедэ зайгуултаха, ажалайнгаа газарта архи ууха ябадалнууд үшөөл үзэгдэһөөр. Тинхэлэ залуу һаалишаднай үглөөнэй һаамда гээгдэжэ ерэдэг байгаа. Һү һаалиин фермэдэ үбэлэй үедэ үглөөнэй һаам 6 сагһаа эхилдэг һэн. Нимэ хэндэшье таагүй байдалыень хубилгажа, үглөөнэй һаам 8 сагһаа эхилхэ болгообди. Мүнөө һаалишаднай саг болзортоо ажалдаа гарадаг болонхой. Ажалай журам хазагайруулагшадтай эрилдээр тэмсэн, энэ талаар хатуу хэмжээнүүдые абанабди. Энэ хэрэгтэмнай партийна организаци (парторг Р. Д. Гонсорунов), сомоной Советэй гүйсэдком (түрүүлэгшэнь В. Г. Дашиев) ехэ туһа хүргэдэг гээшэ. Комсомол-залуушуулнайшье бидэндэ туһалхые хододоо хүсэдэг юм. Тэдэнэй шанга хиналта, шалгалта доро гол бүлэгэймнай ажал һайжаран, саашанхи зорилгонууднай хараалагдана.

Районойнгоо арадай хиналтын комитедтэй нягта холбоо байгууланхайбди. Комитедэйнгээ ударидалга доро ажалаа зүбөөр эмхидхэнэбди. Һара бүхэндэ хэгдэһэн ажал хүдэлмэриингөө дүнгөөр гол бүлэгэйнгөө гэшүүдэн хамтын суглаа хэдэг, тэрээн дээрээ саашанхи түсэбөө баталан абадагбди. Нинтын малай үбэлжэлгын үедэ, иланганаа олон шалгалтанууд үнгэргэгдөө. Эндэ малай тэжээлэй хэр зүбөөр хэрэглэгдэжэ, зөөгдэжэ байһан, мүн үбэлжэлгын хэр зэргэ, үнгэржэ байһан тухай асуудалнууд гарадаг байгаа. Тинтэжэ февраль һара соо үнгэргэгдэһэн шалгалтын үедэ залуу хонишон Сергей Матвиекын отара дээрэ хурьгадайнь байра хүйтэн гэжэ элирүүлэгдөө һэн. Партийна организацинн, комсомолой болон сомоной Советэй гүйсэдкомон хүдэлмэрилэгшэд энэ асуудал дары зүбшэн хэлсэжэ, комсомол-залуушуулай воскресник эмхидхэгдээ бэлэй. Олоной хүсөөр хоёр үдэрэй туршада хонидой, хурьгадай байранууд дулаалагдажа, сэбэрлэгдээ. Нимэрхүү дутагдалнууд үзэгдөөд лэ байдаг. Үшөө тимэһээ ажал хэрэгыемнай хойшонь татадаг нимэ дутуу дундануудые дары усадхаха тухай хэмжээнүүдые саг соонь абаха гээд һанагдана.

Мүнөө хабарай таригада бэлэдхэлгэ ябажа байна. Энэ харюусалгата хаһые амжалтатайгаар үнгэргэхын тула бидэнэр бүхы шадалаараа хүдэлнэбди. Ингэжэ эб нэгэтэйгээр ажаллан, түрэл Буряадайнгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын тула бүхы хүсөө элсүүлэн ажаллахабди.

Д. РАДНАЕВ,
Алтайн совхозой арадай хиналтын гол бүлэгэй түрүүлэгшэ.
Хяагтын район.

ОЛОНИИТЫН АНХАРАЛДА

Шалгалтын үедэ элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые тэрэ дары олондо мэдээсэхэ гэшэ арадай хиналтын хүдэлмэридэ ехэ удхашанартай юм. Энээниие хараадаа абажа, манай районой арадай хиналтын комитет тусхай тогтоол абаһан байна. Һаяхан энэ тогтоолой хэр зэргэ гүйсэдхэгдэжэ байһые арадай хиналтын комитедэй комисси шалгаба.

«Сибиряк» колхозой арадай хиналтын гол болон цеховэ бүлэгүүд хабарай тарилгын, тэжээл бэлэдхэлэй, ургаса хуряалгын ба малай үбэлжэлгын халуун хаһануудай үедэ табан хоног бүри арадай хиналтын хуудаһа гаргадаг байһан. Энэнь колхозниггуудай ажал хүдэлмэридэ ехэ нүлөө үзүүлжэ, тэрэнэй ашаар үйлэдбэрилдэг продукциинь шанар һайжарһан, ажалай журам бэхижүүлэгдэһэн байха юм.

Байгша ондо тус колхоздо мүн лэ һайн шанартай продукци үйлэдбэрилэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, гүрэндэ тушаагдаһан эбэртэ бодо малай толгой бүриин амиды шэгнүүр 360 килограмм болобо. Тиигэжэ гүрэндэ тушааһан бүхы малайнь 59 процент тус бүрөө 400 гаран килограмм болоһон байха юм. Тинхэдэ гүрэндэ тушаагдаһан хонин бүхэнэйнь амиды шэгнүүр 41 килограмм татаба. Мүн бүхы һүнэйнь 98 процент нэгэдэхи сортоор абтаа.

Эндэ ажахын арадай хиналтын гол бүлэгэй хубита яһала бии. Совхозой фермэнүүдэй улаан булангууд гү, али хээрын стануудта оробол, заатагүй арадай хиналтын хуудаһануудые, «халаахайнуудые» харахат. Тэрээн дээрэнь ажалдаа голодоһо гаргаһан хүнүүдэй нэрэ, обог аржытар бэшээтэй байдаг. Илангаяа, үнгэрһэн жэлдэ энэ талаар яһала ехэ юумэн хэгдээ.

Арадай хинагшадай элирүүлһэн дутагдалнуудые олондо мэдээсэхэ хүдэлмэриие мүн лэ «Аршаан» курортын, Хэрэнэй «Скотоимпорт» конторын болон Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гол бүлэгүүд үргэнөөр ябуулна. Эдэ бүлэгүүд шалгалтынгаа дүнгүүдые, дутагдалнуудые усадхаха талаар абтаһан хэмжээнүүдые ажалша коллективүүдтээ саг дары дуулгажа, ханын газетэнүүдтэ бэшэдэг болонхой.

Гэхэтэй хамта районой арадай хиналтын комитедэй комисси олонхи бүлэгүүдэй олондо мэдээсэхэ онол аргануудые хүсэд хэрэглэдэггүй, нүлөөлхы хэмжээнүүдые абадаггүй байһаниинь гэмшэлтэй. Тэдэнэй тоодо «Бурводстройн» оньһожоруулагдамал нүүдэл колонниин, «Межколхозстройн» оньһожоруулагдамал - нүүдэл колонныи, «Маяк» колхозой, Туранай совхозой арадай хиналтын бүлэгүүд ороно. Мүн лэ районой электросетиин, соёлой таһагай, «Мир» болон «Восточные Саяны» колхозуудай, Саянай совхозой арадай хиналтын гол бүлэгүүд энэ талаар хүдэлмэреэ һулашагаар ябуулна. Энээн тушаа мүнөө хэмжээ абажа байнабди.

М. СЫБЫКОВ,
Түнхэнэй арадай арадай хиналтын комитедэй инспектор.

РАЙОНУУДҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

СЭЛЭНГЭ

Тельманэй нэрэмжэтэ совхоздо хабарай тарилгада бэлэдхэл муугаар ябуулагдана гэжэ арадай хиналтын Гусиноозерско городской комитедэй шалгалтаар элирүүлэгдэбэ.

Тус совхоздо техникэ заһабарилгын график табигдаагүй, механизаторнуудай социалис мүрысөөнэй гурим баталагдаагүй. Мүн культиваторнууд, лущильнигууд, хартаабха һуулгадаг машинанууд заһабарилагдаагүй гэжэ тодорхойлогдоо.

Хүдөө ажахын техникэ хадаглаха асуудалда анхарал хандуулагданагүй. Хэдэн комбайн ба тракторнууд механизаторнуудай газаа табяатай үбэлжөө. Тиигэжэ 17 комбайнай мөөр муудажа һалаа. Техникэ заһабарилгын шанар муу гэжэ арадай хинагшад элирүүлээ.

Эдэ бүгэдэ дутуу дундануудтай эбсэжэ байһан, эдэниие усадхахын түлөө хэмжээнүүдые абаагүй байһанайнгаа түлөө совхозой ахамад инженер В. Б. Борисов комитедэй шиидхэбэреэр донгодолгодо хүртөөд, һарынгаа салин хүлһэнэй ялада оробо.

ХОЙТО-БАЙГАЛ

Хүүргэ барилгын 52-дохи отряд барилга-хабсарлгынгаа 1982 оной түсэб 92 процент дүүргэжэ, хүдэлмэриинь өөрын үнэ сэн 37 процентээр нэмэһэн байна. Салин хүлһэнэй фондын мүнгэн түсэбһөө үлүү ехээр гаргашалагдаа.

Тус отрядай бодхооһон олонхи хүүргэнүүдые шэнээр захил хэгшэд ашаглалгада тушаажа абанагүй. Хүүргэнүүдые заһабарилгада аяар 90 мянган түхэриг үлүү гаргашалагдаһан байба. Ажалай журам эндэ һула. Ажалһаа хожомдохо, хүдэлмэришэдэй ажалдаа ерэхэгүй ушарнууд дайрадаһаа.

Хүүргэ барилгын 2-дохи отрядай начальник В. В. Соколов һарынгаа салин хүлһэнэй мүнгые гүрэндэ түлэхэ болобо.

УЛААН-ҮДЫН РАЙОН

Тарбагатайн сельскэ Советэй арадай хиналтын бүлэгэй худалдаа наймаанай сектор эндэхи хилээмэнэй заводой хүдэлмэриие шалгажа үзэбэ.

Хилээмэ бариха технологи сахигданагүй, ариг сэбэрые сахиха талаар зохихо хэмжээнүүд абтанагүй гэжэ элирүүлэгдээ.

[illegible]-Үдэ станциин арадай хиналтын гол бүлэгые [illegible] Толстикова хүтэлбэрилдэг юм. Һаяхан үнгэрһэн тоосоото-һунгалтын [illegible] дээрэ бүлэгэй түрүүлэгшээр Майя Михайловна һунгагдаба.

[illegible] харгын вокзалай [illegible] хинагшад үнэхөөрөө [illegible] мэдээжэ болоһон зон. [illegible] эндэ ямар нэгэн асуудал [illegible] шиидхэгдээгүй һаань [illegible] арсалдаанай гараа [illegible]

[illegible] Михайловнала [illegible] зүбшэл эрихэ хэрэг[illegible]

[illegible] Толстиковаһаа ошожо [illegible] абагты, — гэһэн [illegible]дөөнүүд гараад орхи[illegible]

[illegible] хинагшад нэгэ [illegible] худал, нэгэшье гүйл[illegible] харюугүйгөөр орхидог[illegible] Анхарал, оролдол[illegible]тэйгээр ажалладаг [illegible] эдэнэр ажалша[illegible] дунда этигэл найдал [illegible] ехэтэй болонхой. Бү[illegible] гэшүүн бүхэн өөр [illegible] даалгабаритай. Тэрэ[illegible] һайнаар дүүргэхын тү[illegible] сэдьхэлһээ орол[illegible] байдаг.

[illegible] бүлэгэй гэшүүдэй [illegible] хүдэлмэринь ехэ юм [illegible] Нинтын эд зөөри[illegible]тайгаар хандаха та[illegible] жэшээ харуулха хү[illegible] эдэнэр лэ болоно ха [illegible] Электрын элшэ хүсэ [illegible]гаар хэрэглэхэ. Эд хэ[illegible]нүүдтэ нарилаар хан[illegible] мүн ариг сэбэрые са[illegible] гэхэ мэтын хүдэлмэ[illegible] жэжэшье һаа, арадай хинагшадай анхарал татаад лэ байдаг. Түмэр замай станциин буфедүүд болон киоскнуудай ажал хүдэлмэри бүлэгэй гэшүүдэй саг үргэлжын хиналта, шалгалта доро байдаг.

Вокзал дотороо ажалай журам шангадхаха талаар ехэхэн хүдэлмэри үнгэргэгдэжэ байнхай. Арадай хинагшадай оруулһан һанамжа, дурадхалнууд захиргаанай, хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө нэгэнтэ бэшэ һайшаагдан дэмжэгдэһэн байна. Тэдэнэй ажал хүдэлмэридэ халан абахаар зүйл юун бэ гэхэдэ, байра байдалайнгаа муу талые саг соонь заһахые оролдодог, энэ хэрэгээ хатуу шанга хиналта доро абан, эсэстэнь хүрэжэ шададаг хүнүүд болоно.

Гол бүлэгэй түрүүлэгшэ Майя Михайловнагай үшөө нэгэ һайн талань гэхэдэ, тэрэ нэгэл дуулаһан, эхилһэн юумэеэ хэзээдэшье мартадаггүй хүн. Тиимэһээл ажалшадай зүгһөө ороһон гүйлтануудта саг соонь туһатай зүбшэл үгтэдэг, нэгэшье асуудалынь харюугүйгөөр орхигдодоггүй юм. Өөрынгөө туһалагшадые Т. М. Зайкулина А. З. Медведева хоёрые тэрэ мүн лэ нимээр һургадаг. Мүн гол бүлэгэй бэшэшье гэшүүд энэ һайхан бодолыень дэмжэхые оролдодог гээшэ.

М. СУТУРИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа). Т. М. Зайкулина, А. З. Медведева.

Авторай фото.

АРХИ—ХОРОТО ДАЙСАН

Партиин ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй танилсаад байхадаа, Хандагайн сельскэ Советэй харьяата газар дээрэ оршодог Хандагайн ой модоной пунктын, дунда һургуулиин, Хоринн ОРС-ын транспортна участогай, больницын коллективүүдэй гэшүүд партийна, гүрэнэй, ажалай журам эбдэлгэтэй шанга тэмсэл ябуулха талаар эрид шууд хэмжээнүүдые абаһан, эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна.

Хандагайн леспромхозой түб һууриида хамта дээрээ 700 гаран хүн ажаһуудаг юм. Тэдэнэй олонхидынь үндэр үзэл бодолтой, һайн һайхан һэшхэлтэй, нинтын болон ажалай журам сахигшад болоно.

Арбаад хүнһөө бүридэһэн һайн дуранай арадай дружина, нүхэдэй сүүд, эхэнэрнүүдэй совет муу бэшээр хүдэлнэ. Эдэ эмхинүүд һэргылэмжын хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулха зуураа, архиншад болон журам эбдэгшэдтэй, гэр бүлэ соогоо шууяа гаргагшадтай эрид хэмжээ абадаг болонхой.

Эндэхи ой модо бэлэдхэлтын предприятида ажалай түрүүшүүл олон юм. 219 хүн коммунис ажалай ударник гэһэн нэрэ солодо хүртэнхэй. Тэдэнэй дундаһаа Ажалай Алдар Солын гурбадахи шатын орденой кавалер, модо шэрэдэг автомашинын томодхомол экипажай бригадир И. А. Борисов, ВЛКСМ-эй съездын делегат, коммунист В. Кащеев, модо бэлэдхэлгын томодхомол бригадые хүтэлбэрилэгшэ Т. Н. Павлов, модо отологшо Н. А. Кобелев, машина заһабарилгын мастерскойнуудай слесарь М. Н. Пронин болон бусадые нэн түрүүлэн нэрлэмээр.

Хандагай тосхондо нинтын гурим сахиха, ажалай журам бэхижүүлхэ талаар горитойхон хүдэлмэриин ябуулагдадагшье һаань, зарим коллективүүдтэ ажалдаа хожомдожо ерэхэ, ямаршье шалтагаангүйгөөр хүдэлмэриһөө ябашаха ушарнууд али олон дайралдана. Һаяхан үнгэргэгдэһэн һуурин ажалшадай хамтын суглаан дээрэ ажалай журам бэхижүүлгэдэ, хуули эбдэлгэтэй тэмсэл ябуулгада зорюулагдаһан асуудал зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Тэндэ ажалгүй зайгуултажа ябадаг архиншан Н. С. Плотников, үһа бүлэдэг станциин хүдэлмэришэн П. В. Шевченко, РСУ-гэй дархашуул А. Ф. Котов, В. Ф. Пальнуев, транспортна участогай хүдэлмэришэд С. Д. Дроздов, Г. Н. Кучумов, В. Г. Кучумов гэгшэд нүхэдэйнгөө урда харюусаха баатай болоо. Энэ суглаанай шиидхэбэриин үндэһөөр В. Шевченко, И. Котов гэгшэд архиһаа эмшэлэн аргалуулгын газарта эльгээгдэхэ болобо. Энэ леспромхозой хамһабариин ажахые даагша Ф. С. Павленко үгэ хэлэхэдээ, В. Кучумовые шэрүүнээр шүүмжэлжэ, туһатай зүбшэл үгэһэн, залуу хүбүүнэй саашанхи ажабайдалда һанаагаа зобожо байһанаа мэдүүлээ. Тиигэжэ эндэ суглаарагшад тэрэнэй ажалай һайхан замда гараха ябадалдань этигэжэ байһанаа элирхэйлбэ.

Модошо дарханаар хүдэлдэг Олег Котов залуушье һаа, мүн лэ архида оронхой. Тэрээнһээ боложо, ажалай журам эбдэнэ, элдэб ааша гаргана.

Ажалшадай суглаан дээрэ тэрэ нүхэдэйнгөө урда харюусан, саашадаа заһархаб, жэшээтэ хүн болохоб, нютагаархидайнгаа найдабари харюулхын түлөө оролдон, бэеэ һайнаар абажа ябахаб гэжэ тангаригаа үгөө. Һүүлдэнь суглаанда хабаадагшад ажалай журам ба нинтын гурим бэхижүүлхэ тухай хандалга бэшэг баталан абаба. Тэрэниинь партиин райком болон арадай депутадуудай райсоведэй гүйсэдком баталаба.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, Хандагайн леспромхозой хүдэлмэришэд үйлэдбэриин ашаг үрэсые, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлнэ. Журам заршам наринаар сахиха тухай асуудалые партийна организаци, совет, ажахын органууд тон шухала гэжэ тоолоно. Үшөө нимэһээ арадай хиналтын органууд тус Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые шадал зэргээрээ оруулдаг байна. Тэдэнэй эдэбхи үүсхэлтэй хүдэлмэриин ашаар дутагдалнуудмай саг дарыдаа усадхагдана гэхэдэ алдуу болохогүй ха.

П. ХАМАРХАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ,
Хоринн район.

Фельетон

ЗОЛГҮЙ ЗОХЁОХЫ ШАДАБАРИТАН

Холоһоо ерэһэн унаган нүхэрөө гү, али түрэл түдхэмөө угтахадаа, мяханай таргые шанажа, эдеэнэйнгээ эрхимые табаглажа табидаг заншал үни заяанһаа мүнөө хүрэтэр наринаар сахигдадаг гээшэ. Энэмнай яһала һайхан, хүндэмүүшэ хүнүүдэй ёһо заншал бшуу. Он жэлнүүдэй ошохо тума энэ ёһо заншалнай сагайнгаа эрилтээр улам мүлигдэжэ, бүришье удхатай гоё болошоо. Зүгөөр энээн тухай үлүүсэ дэлгэрэнгыгээр шашажа, үргэнөөр тайлбарилһанай хэрэггүй ха. Ушарынь хадаа эдэ бүгэдэ юрэл хубиин хэрэг, гэр бүлын шиидхэхэ асуудал гээшэ.

Модоной үндэһэн газар доогуур, хүнэй үндэһэн газар дээгүүр гэдэгтэл. «Георгиевский» совхозой ахамад ветеринарна врач Г. С. Лужников хэнһээшье дутуугүй унаган нүхэдтэй, танил талатай, аха, дүү, абга, нагасанарынь захагүй олон байха. Тиимэһээ дүтынгөө нүхэдые, танилнуудые одоол шадал сооханоо угтажа, хүндэмүүшэ ёһоор хүндэлһыень арсаха хүн байхагүй. Хэрбээ зунай сагта һаань, үхэр үүсэлжэ хүндэлхэ гэжэ яахаб даа. Эндэ хонин лэ хүреэд байдаг гээшэ. Харин үмсэдөө хони үсхэбэрилдэггүй һаа, яалтайб? Эндэшье гасалан үгы. Совхозой ахамад ветеринарна врач тушаалтай аад, хотоодын шуһа эдихээ хони олохогүй һаа, ахирхан мэргэжэлтэ тэлсүүлхэ байна ха юм. Үнэхөөрөөшье Г. С. Лужников иимэ байдалай ушархадашье, гасагдадаггүй хүн байшоо. Айлшанай ерэжэ буубал, тэрэ дороо эрье гү, али эхэ хонидой отарада ошожо ахалагша хонишонтойнь хэдэн үгэ халта андалдаад, һүрэг сооһоонь эгээл томохониинь, таргаининь барижа асардаг байһан гэхэ. Магад ахалагша хонишонһоо үмсынь хони худалдажа абаһаншье байжа болоо гү?

Хониной тарган мяханда, хотоодын шуһанда хүртэхэ нюуса аргань юуб гэжэ тайлбарилбал, иимэ. Дурсагдагша совхозой ахамад ветеринарна врач Г. С. Лужников түрүүтэй ветеринарна фельдшер Л. Е. Кожемякина, залуухан, бүри һаянай хүдэлжэ захалһан ветеринарна врач Л. Б. Михайлова гэгшэд худал хуурмагаар актнуудые табижа, ажахыдаа үхэһэн, гарзалһан хонидой тоое дура зоргоороо олошоруулдаг байшоо. Тодорхойлбол, ветеринарна фельдшер Л. Е. Кожемякина совхозойнгоо ахамад ветеринарна врач Г. С. Лужниковай захиралтаар тэрэ үедэ хонишоноор ажаллаагүй Ф. Я. Овчинниковагай нэрэ дээрэ тоологдоһон 61 хурьганай үхэһэн тухай акт зохёожо бэшээ юм. Тинхэдэ Л. Кожемякина 1982 оной эсэстэ гэхэ гү, али декабрь һарада аяар 650 эрье, түлгэнүүдэй яажа үхэһэн тухай обоо хүбөө акт найруулжа, хуурмаг документ зохёохоодоо, хамагһаа шадабаритай байһанаа харуулаа бшуу. Мүн тинхэдэ залуухан ветеринарна врач, нёдондо дээдэ һургуули түгэсхэжэ, диплом абаһан Л. Б. Михайлова совхоздо 1982 оной октябриин 5-һаа ажаллажа захалһаншье һаа, тэрэл оной февраль, март, апрель, май, июнь һарануудта бүхы дээрээ 986 хонин үбшэлжэ үхэбэ гэһэн актнуудые табяа. Ингээд ерэхэдээ, залуу мэргэжэлтэмнай хуурмаг арга мэхые элирүүлхын орондо хамсыгаа шуунхай, «зохёохы» ажалаа аха нүхэдэйнгөө хиналта доро улам хүгжөөгөө гээшэ. Дээдэ һургуули дүүргэжэ, ветеринарна врачай диплом хармаанлаһан энэ нүхэрнай худал хуурмагтай тэмсэхын орондо үхэһэн нэгэшье хониной һэеые харангүй, үнэншэмөөр, олон үбшэ хабша элирүүлһэн хэбэртэйгээр, тордиһогүйгөөр бэшэжэ шадаха шадабаритай байһандань аха нүхэдынь, магад «магтаһаншье» байжа болоо.

Худал хуурмаг документнүүдые зохёожо, нинтын зөөриие хулгайлха, үбэрһулаар ябуулагдажа, ямар ушарһаа эндэ дэлгэрээб гэбэл, тус совхоздо нинтын зөөри бүридхэхэ хүдэлмэри һулаар ябуулагдажа, ямаршье эрилтэнүүд дүүргэгдэдэггүй байшоо. Энээнһээ уламжалан, малай гүүртэ, хонидой отарануудта һүрэгүүдынь һара, квартал бүхэндэ нарин бүридхэлдэ абтадаггүй байгаа ха юм. Совхозой ахамад ветеринарна врачай ингэжэ аашалдаг һаань, ахамад зоотехник О. И. Амагыров ямар хэмжээнүүдые абадаг байгаа хаб? Адууһа малайнгаа тоо бүридхэлэй ёһын тэдысэ хэгдэдэг байһые мэдэжэ байһан аад, хулгайшадтай, үбэршэлэгшэдтэй, мэхэшэдтэй ямар тэмсэл ябуулдаг байгааб гэжэ асуухадаа, толгойгоо дохижо, «үгы» гэхэһээ ондоо харюу дуулахагүйт. Тодорхойлбол, загаһан толгойһоо гутадаг гэдэгтэл эндэ гансашье юрын үхэршэн, хонишод зэмэтэй бэшэ, хиналта, шалгалтаяа һуладуулһан, албан тушаалдаа хайша хэрэгээр хандадаг совхозой директор, мэргэжэлтэдэйнь алдуу эндүү захагүй ехэ.

Хуурмаг аргаар хамтын зөөридэ хоро хүргэдэг, хулгайлдаг, үбэршэлдэг зарим нэгэ хүйхэрнүүдэй абари зан, аяг аашадань түшэглэжэ, хомхой хобдогуудай харгыда орогшод олошороо. Энэ шалгалтаар элирүүлэгдэһэн бүхы дутагдалнууд дары усадхагдажа, дахинаа дабтагдахагүйгөөр үндэһөөрөө һалгаагдаха саг тулаа ха.

Н. НИКОЛАЕВ,
Б. ЭЛИГШЭНЭЙ.
Хори.

МҮНӨӨДЭР—ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛГЫН БУХЭДЭЛХЭЙН ҮДЭР

БҮХЫ ХҮНҮҮДЭЙ ЭЛҮҮР ЭНХЫН ТҮЛӨӨ

«Хүн бүхэнэй элүүр энхые хамгаалха программа бэелүүлэгдэжэ эхилээ» гэhэн уряа доро Элүүрые хамгаалгын бүхэдэлхэйн үдэр мүнөөдэр, апрелиин 7-до заншалта ёhоороо тэмдэглэгдэнэ.

— Элүүрые хамгаалгын Бүхэдэлхэйн эмхиин (ВОЗ) стратегическэ программа тухай эндэ хэлэгдэнэ гээшэ. «2000 ондо бүхы хүнүүдэй элүүр энхэ байхын түлөө» гэhэн уряа доро тус программа бэелүүлэгдэхэ юм.— гээд СССР-эй элүүрые хамгаалгын министр **С. Буренков** ТАСС-ай корреспондентэй хөөрэлдэхэдөө хэлээ. — Энэмнай үнэхөөрөөшье тон шухала ба орёо хүшэр зорилго болоно. Тиин эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын эршые, медицинын эрдэм ухаанай амжалтануудые хараада абаха hаа, энэ зорилго бэелүүлэгдэмээр юм. Хара нүрөө үгы хэхэ талаар уласхоорондын хэмжээнэй тон ехэ хүдэлмэриин амжалтатайгаар түгэсэhые hанаандаа оруулая. Тус программые бэелүүлхын түлэ манай орон 1,5 миллиард вакцинын дозо ВОЗ-ой мэдэлдэ үгөө hэн. Бусад гүрэнүүдшье энэ хэрэгтэ хубитаяа оруулаа. Тэрэнэй эсэстэ бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ хара нүрөө үбшэн үгы болонхой. Энэмнай тон ехэ илалта мүн.

Элүүрые хамгаалгын Бүхэдэлхэйн эмхидэ бусадшье шухала программанууд бэелүүлэгдэжэ үргэлжэлhөөр. Эдээ хоолой зүйлнүүдэй дутагдалгатан, оршон тойронхи байгаалиие хамгаалгатай, элүүрые хамгаалгын албануудые эмхидхэлгэтэй ба бусад шиидхэгдээгүй асуудалнуудтай тэдэнэр холбоотой юм. Зүрхэ-hудалай ба хорон хабдар үбшэнгүүдтэй ябуулагдадаг тэмсэл шухала байhан зандаа.

«2000 ондо бүхы хүнүүдэй элүүр энхэ байхын түлөө» гэhэн уряае ВОЗ-ой бэелүүлхэдэнь, бүхы оронуудта байгуулагдаhан медико-санитарна туhаламжын эхин албанууд ехэ туhалха юм. Энэнь hайн hайхан, бэелүүлэгдэмээршье зорилго болоно. Гэхэтэй хамта ВОЗ-ой генеральна секретарь доктор Х. Малерай хэлэhэнэй ёhоор, промышленна талааран хүгжэнги ба хүгжэжэ байгаа оронуудай хоорондохи социально-экономическа ехэ илгаа тус программые бэелүүлгэдэ горитой hаад түбэг болодог байна. Олохон оронуудташье иимэрхүү таагүй байдал үзэгдэнэ.

Дэлхэй дээрэхи анха түрүүшын социалис гүрэн болохо СССР-эй дүй дүршэл олохон гүрэнүүдтэ жэшээ боломоор байна. Манай орондо арад зоной элүүр энхые хамгаалга социальна шухала зорилгонуудай нэгэниинь болонхой.

Мүнөө бидэ элүүрые хамгаалгын материально-техническэ баазатай болонхойбди. Социалис ёhоной элүүрые хамгаалга хүнүүдэй элүүр энхын түлөө тэмсэлэй тон шэнэ шата болоно гээд үндэhэ баримтатайгаар баталжа шадахабди. Манай ороной эрхэтэн бүхэнэй элүүр энхые хамгаалха эрхэ СССР-эй Конституцяар лаб хангагданхай. Элүүрые хамгаалгада зорюулагдадаг hомололтонууд саг үргэлжэ дээшэлнэ. Медицинын 6 миллионhоо дээшэ хүдэлмэрилэгшэд совет хүнүүдэй элүүр энхые сахин хамгаалдаг. 1 миллионhоо дээшэ врач, медицинын дунда эрдэмтэй 3 миллион шахуу хүдэлмэрилэгшэд тоологдоно. Тиихэдээ Дэлхэй дээрэхи бүхы врачнуудай гурбанай нэгэ шахуу хубинь Советскэ Союзда хүдэлнэ.

Совет орон дотор элүүрые хамгаалгын өөрсэ илгаань гэбэл, амбулаторно-поликлиникын туhаламжые үргэнөөр хүгжөөлгэ мүн болоно. Мүнөө СССР-тэ 36 мянга гаран поликлиникэ тоологдоно. Тэндэ үбшэнтэнэй 80 процентнь аргалуулжа, hайн болодог. Бэеэ даанхай кардиологическа албан байгуулагданхай. Бүхэсоюзна кардиологическа научна түб тэрэниие толгойлдог. Онкологическа албан, эхын ба үхибүүнэй элүүр энхые хамгаалха нүлөө ехэтэй эмхинүүд хүдэлдэг.

Элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудай эмнэлгын, үбшэнhөө hэргылэлгын ба үбшэ таниха хүдэлмэриин ашаг үрые улам наринжуулан hайжаруулhанай ашаар тус программые бэелүүлжэ болохо гэжэ hананаб гээд министр саашань хэлээ.

«2000 ондо бүхы хүнүүдэй элүүр энхэ байхын түлөө» гэhэн уряае болото дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ XXI зуун жэлдэ хүнүүд үблэхэеэ болихо гэhэн удхатай бэшэ ааб даа. Тэрэ үе саг болотор элүүрые хамгаалга ба медицинын эрдэм ухаан хамагые иладаг үшөөл болохогүй бээз. Гэбэшье ВОЗ-ой энэ энэрхы hайхан уряань бүхы газар дэлхэй дээрэ хүнүүдэй hуудал байдалые улам hайжаруулха, амгалан тайбан байдал хангаха талаар харилсаа холбоо бэелүүлхыень хүн түрэлтэниие зоригжуулна бшуу.

СССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерство 70 гаран гүрэнтэй уласхоорондын харилсаа холбоо бэелүүлдэг юм. Хүгжэжэ байгаа оронуудай национальна элүүрые хамгаалгые байгуулхадань, бидэ горитой туhаламжа үзүүлдэг байнабди. Харин гүрэнүүдтэ хүдэлжэ байhан совет медигүүдэй үнэн шударгы ажал олохон оронуудай правительствэнүүд болон арадуудай талархалда хүртэдэг. Арад зоной элүүр энхэ байлга — общественэн ерээдүй мүн. Тиимэhээ медицинын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ гүрэнүүдэй бүрин ехэ хүсэ шадалаа зорюулхадань, хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэдэ туhа нэмэри болохо бшуу.

(ТАСС).

Хилын саанаhаа

ТАСС АПН

ЗАЛАН СЭХЭ ХАРАА ШЭГЛЭЛ

«Правдын» корреспондентын асуудалнуудта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой үгэhэн харюунуудые гадаадын оронуудай олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд тайлбарилхадаа, ингэжэ тэмдэглэнэ: Буу зэбсэгүүдые хуряалгын гол шухала асуудалнуудаар совет хараа шэглэл тэдээн дотор залан сэхээр харуулагдана, бүгэдэ ниитын эб найрамдалда США-гай захиргаанай гадаадын политическэ хараа шэглэлэй ямар ехэ аюул тохёолдуулжа байhан ушарынь сэгнэгдэнэ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко Москвада болоhон пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, энэ хараа бодолые элирхэйлэн тайлбарилhан байгаа.

«Правдын» корреспондентын асуудалнуудта Ю. В. Андроповой үгэhэн харюунууд президент Р. Рейганэй ямаршье харюусалгагүй, дай жүрөөдэhэн мэдүүлгэнүүдтэ Советскэ Союзай тон саг соогоо үгэhэн харюу болоно гэжэ американ элитэ мэдээжэ ниитын ажал ябуулагша, «Сан-Франциско сан рипортер» гэдэг долоон хоног соогоо нэгэ удаа гарадаг газетын редактор **Карлтон Гудлет** мэдүүлбэ. Буу зэбсэгүүдые замбуулиинай дайдада тодхон табиха, хүнүүдые олоорнь алаха, хюдаха зорилготой бүри ехэ хүсэтэй буу зэбсэгүүдые бүтээхэ гэhэн Вашингтоной hанаашалгануудта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь шанга харюу сохилто үгэбэ. Рейганэй милитарис хараа шэглэлэй ямар аюултай байhан тухай бүхы үнэн зүбые американ арадай мэдэжэ абаха аргагүй байhаниинь халагламаар. Ушарынь юуб гэхэдэ, сэрэгэй-промышленна комплекс США-гай олониитын дунда мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг бүхы хэрэгсэлнүүдые хинадаг байна.

«СССР-тэй хэлсээ баталхагүйе оролдожо, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна ракетэнүүд тухай Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ имагтал өөhэдтэнь таарамжатай шиидхэбэринүүдые абаха гэhэн президент Рейганэй дурадхалые Москвада ори таhа буруушааhан байна,—гэжэ **«Балтимор сан»** тэмдэглэнэ.—Эдэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ Советскэ Союзай ямар зорилгонуудые бэелүүлхые хүсэhыень Москвада болоhон пресс-конференци дээрэ али бүхы талаhаань дэлгэрэнгыгээр харуулагдаhан байгаа.

Президент Р. Рейганэй шэнэ үүсхэл гаргахыень Советскэ Союз хүлеэнэ. Тиимэhээ пресс-конференци дээрэ али бүхы асуудалнуудта дэлгэрэнгы тодо харюу үгтөө гэжэ баруунай дипломадууд сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэнэ гэжэ Англиин **«Дейли телеграф»** газетэ батална. «Баруунай сэрэгэй ба политическэ стратегүүдэй hанамжын ёhоор, США-тай хэлсээ баталхые Советскэ Союзай урдынхидал мэтэ найдажа байhыень, буулта хэхэ талаар Баруун Европо США-е этигүүлжэ шадаха аабза гэжэ Москвада хэлэгдэhэн үгэнүүд гэршэлбэ» гэжэ Англиин **«Таймс»** газетэ бэшэнэ.

Американ захиргаанай гадаадын политическэ зорилгонууд шэнэ, нэн түрүүн ядерна дайнда бэлдэлгэhээ, хёмороо зүришэлдөө гаргалгаhаа, бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсалгаhаа бүридүүлэгдэнэ гэжэ Франциин **«Юманите»** газетэ мэдээсэнэ.

Р. Рейганэй ямаршье үндэhэ баримтагүй юумэ дурадхажа байгаашье hаань, бодото эб найрамдал ба аюулгүй байдалда хүн түрэлтэндэ харгы замыень нээжэ үгэhэн дурадхалнуудые Советскэ Союзай оруулhан олон тоото эб найрамдалта үүсхэлнүүд тухай совет министр hануулба.

США-тан харилсаа холбоогоо хүгжөөхые совет дипломатиин толгойлогшо элирхэйлэн мэдүүлбэ гэжэ Парижай **«Фигаро»** бэшэнэ.

Бүхы хүн түрэлтэнэй аша туhада хэлсээ баталхын түлэ США-тай хөөрэлдөөнүүдые үргэлжэлүүлхэ шухала гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэдэй тооложо байhыень Москвада үнгэргэгдэhэн пресс-конференци дээрэ заагдаба гэжэ Японой **«Асахи»** газетэ тэмдэглэнэ.

СССР-эй гадаадын политикын эб найрамдал хангаха, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо талаар шэглүүлэгдэнхэй байhаниинь үшөө дахин батадхагдаба гэжэ ГДР-эй **«Нойес Дойчланд»** газетэ бэшэнэ. Эдэ бүхы асуудалнуудаар Советскэ Союз болон бусад социалис оронууд холын хараатай, бүтэмжэтэй hайн дурадхалнуудые оруулhан байна. Прагада баталагдан абтаhан Политическэ Декларации дотор мүнөө үеын эгээн шухала асуудалнуудые гүримшуулан шиидхэхэ үргэн ехэ программа табигдаа. Ядерна, мүн юрын буу зэбсэгүүдые хэрэглэхэгүй тухай, НАТО-гай ба Варшавска Договорой гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанда хүсэ хэрэглэхэгүй тухай договор баталхые Советскэ Союз, тэрэнэй ханиinар болон Варшавска Договорто ородог союзнигуудынь НАТО-гай оронуудта дурадхаhан байна. Эдэ бүхы эб найрамдалта дурадхалнууд хүн түрэлтэнэй хүсэл эрмэлзэлдэ тааралдана.

США. Мүнөөнэй президентын захиржа эхилhэн сагhаа хойшо үнгэрhэн хоёр жэлэй туршада хэдэн миллион американсцуудай ажабайдал тон хүндэ хүшэр болоо. Тусхайта мэдээнүүдэй ёhоор, орон дотор 30 гаран миллион хүн зон үгытэй гэжэ тоологдодог хэмжээнhээ бүри доогуур ажабайдалтай. Ажалгүйшүүлэй тоо мүнөө үедэ 12 миллиондо хүрэнхэй. Хоёр миллионhоо дээшэ американецууд мүнөө гэр байрагүй.

АДН агентствын тарааhан энэ фотомонтаж «рейганомикын үрэ дүнгүүдые» гэршэлэн харуулна.

ТАСС-ай фотохронико.

ХОЁР ПАРТИИН МЭДҮҮЛГЭ

СОФИ. Кэмп-Дэвидтэхи үгэсөөе, бүмбэрсэг дэлхэйн энэ райондо США-гай ба Израилиин империалис зорилгонуудые бэелүүлхые хараалhан Дүтын Зүүн зүг тушаа Рейганэй түсэбые арабуудта баадхахые оролдодог США-гай hэдэлгэнүүдые Болгариин Коммунис парти, Израилиин Коммунис парти эрид буруушаана гээд партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь Давид (Саша) Хениин түрүүтэй КПИ-гэй ЦК-гай делегациин хани ёhоной албанай хэрэгээр Болгарида ерэжэ, хэhэн хөөрэлдөөнүүд тухай эндэ толилогдоhон мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

Сиридэ эсэргүүгээр Израилиин правительствын эзэрхэг түримхэй ябуулга хэхые бэлдэжэ байhанhаа уламжалан, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалай улам орёо түгшүүрилтэй боложо байhантай дашарамдуулан, Совет правительствын мартын 30-да хэhэн мэдүүлгые хоёр парти hайшаана, бүхы талын, тэрэ тоодо Палестиные сүлөөлхэ эмхиин хабаадалгатайгаар Дүтын Зүүн зүг тушаа уласхоорондын конференци зарлахын түлөө тэмсэнэ гэжэ мэдээсэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

ООН-ой ТУСХАЙ КОМИТЕДЭЙ СЕССИ

НЬЮ-ЙОРК. Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар бүхэдэлхэйн конференци үнгэргэхын тула ООН-ой тусхай комитедэй сесси энэ кэлдэ эндэ түрүүшынхээ нээгдэбэ. Дэлхэйн бүхы районуудые түлөөлдэг 40 орон тус комитедэй гэшүүд юм.

Мүнөө үеын гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлэхын тула эгээл дээдэ, нэн хүндэ ехэтэй хуралдаан болохо энэ конференциие үнгэргэхэ гэhэн хараа бодолые Советскэ Союзай гаргадань, уласхоорондын олониитэ тэрэниие үргэнөөр эмжээ hэн. Бүхэдэлхэйн конференциие зарлалга буу зэбсэгүүдые хуряаха хөөрэлдөөнүүдтэ амжалта олгохо юм гээд найдажа байhанаа ООН-ой Генеральна Ассамблейн hүүлшынгээ сесси дээрэ мэдүүлhэн байгаа.

Советскэ Союз болон бусад социалис гүрэнүүд бүлэгэлнүүдтэ хабаададаггүй нилэнхи олонхи оронуудай нэгэн адли хараа бодолой. Тэдэнэй hанахын ёhоор, бүхэдэлхэйн конференцидэ элдэлгэ гол шухала удха hанартай хэрэг болоно. Иимэ хуралдаан буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо, энэ асуудалаар бодото алхамуудые хэхэ арга олгохо байна. Буу зэбсэгүүдые хуряалгын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ, энээн тушаа зохихо хэмжээнүүдые абаха гээшэ конференциин гол зорилго болоно. Уласхоорондын хуралдаан юрэ дурадхалнуудые оруулха бэшэ, харин тодорхой уялганuудые абажа шадаха байна гэжэ Советскэ Союз болон бусад гүрэнүүд тоолоно. Тиимэhээ ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулалгада, ядерна дайнай аюулые зайсуулан саралгада хабаатай асуудалнууд конференциин гол анхаралда табигдаха ёhотой.

США болон тэдэнэй НАТО-гай союзнигууд тад ондоо хараа бодол баримтална. Бүхэдэлхэйн иимэ хуралдаа зарлалгые буруушааxahaa гадна, энэ бодолые бэелүүлхэ хэрэгые буруу hүргэхэ гэhэн зорилго урдаа табина.

СССР-эй түлөөлэгшэ В. В. Шустов комитедэй заседаниие нээхэдээ, конференци зарлалгые уласхоорондын байдалай муудалгатай холбодог зарим гүрэнүүдэй hэдэлгэнүүд ямаршье үндэhэ баримтагүй байна гэжэ тэмдэглээ. Имагтал иимэ эрхэ байдалда амгалан байдалые хангахын тула буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха шухала гэжэ тэрэ хэлэбэ. Советскэ Союз болон бусад социалис гүрэнүүд хоёр талын, мүн уласхоорондын үргэн ехэ үндэhэ hуури дээрэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ шухала гэжэ тоолоно.

ЭРИД БУРУУШААЛГА

НЬЮ-ЙОРК. Ливиин түлөөлэгшэ ООН-до үгэ хэлэхэдээ, Дундада далай дээрэхи байдалые орёо түгшүүрилтэй болгожо байhан Холбоото Штадууд болон Израилиие эрид буруушааба.

Ядерна буу зэбсэгүүдтэй империалис сэрэгэй баазануудай тэндэ байлгагдаа сагта, США-гай захиргаанай ба расис сионис засаг захиргаанай эндэхи бэеэ дааhан байдалтай гүрэнүүдтэ эсэргүү политическэ ба сэрэгэй ябуулгануудаа үргэлжэлүүлжэ байгаа сагта Дундада далай дээрэ тогтууритай hайн байдал тогтоогдохогүй юм гэжэ Ливиhээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ А. Трейкын «Дундада далайн оршондохи аюулгүй байдалые, харилсаа холбоое бэхижүүлхэ» гэhэн асуудалаар ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяртэ эльгээhэн бэшэг дотор хэлэгдэнэ. Энэ асуудал ООН-ой Генеральна Ассамблейн удаадахи сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаhан байна.

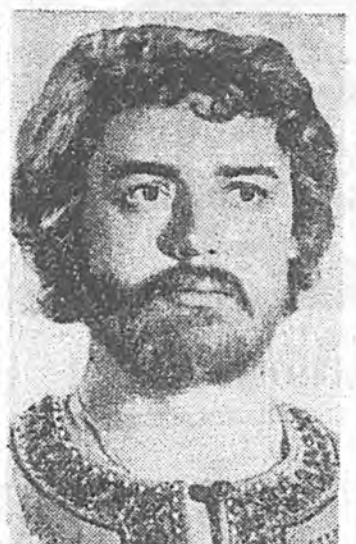

Анатолий Шайкевичэй сценаряар режиссер Владимир Роговой уянгата **«Женатый холостяк»** гэжэ фильм буулгаа. Залуухан, сэбэрхэншье жопоошон Сергей түрүүшынхеэ хараад дурлашаhан эхэнэрэйнгээ гэртэнь орожо ерээд, үбгэниинь болохоор бэеэ соносхохо юм. hалаhан нүхэртэеэ эблэрхэ тухай сэдьхэжэ ябаhан Тамара хүлеэгдээгүй айлшанай аяг аашада зэбүүрхэнэ. Юрэдөө, богонихоноор хэлэбэл, энэ фильм харахада, энеэдэтэй даа.

Түрэлхид үхибүүдэйнгээ түлөө харюусаха зэргэтэй гэhэн темэ **«Не было печали»** гэжэ фильм дотор өөрынхеэрээ тайлбарилагдана. Эрдэмэй доктор, эрдэм-шэнжэлгын институдай директор, дүшэ наhатай Вадим Петрович — фильмын гол герой. Тэрэнэй эхэ Юлия Дмитриевна ганса хүбүүгээ аргагүйгөөр бөөмэйлжэ, эрхэлүүлжэ, ажабайдалай орёо асуудалнуудые шиидхүүлжэ шадахагүй болгожорхёо. Тэдэнэй бүлэдэ нэмэhэн таба наhатай Сашенька басаганай ерэхэдэ, иимэ бэрхэшээлтэ байдалынь элиржэ гараад эрхино.

ВАСИЛИЙ БУСЛАЕВ БОЛОН БУСАД

Горькиин нэрэмжэтэ киностудида буулгагдаhан **«Василий Буслаев»** гэжэ уран hайханай үнгэтэ фильм оронноймнай түүхын XIII зуун жэлые харуулна. Новгород хотын баатар Василий Буслаев тухай былинэ, дуун болон түүрээлгэнүүд, мүн мэдээжэ поэт Сергей Наровчатовай РСФСР-эй Гүрэнэй шанда хүртэhэн поэмэ гэхэ мэтэнүүд фильмын үндэhэ hууринь болоhон байна. Өөрынгөө зохёолой дуратай геройе экран дээрэhээ хараха гэжэ ехээр хүсэhэн С. Наровчатов Василий Буслаев тухай картиные найруулан габилгада эдэбхитэйгээр хабаадаhан түүхэтэй.

Хүсэ шадал түгэлдэр, hайншье, hайханшье Василий Буслаевые актер Дмитрий Золотухин наадана. Сергей Герасимовай найруулан табиhан «Юность Петра», «В начале славных дел» гэжэ дилогёор тэрэ оронноймнай кинодо дуратайшуулда hайн танил болоhон, дура зүрхыень буляаhан байха. «Советский экран» журналай анкетын ёhоор Дмитрий Золотухин 1981 оной эрхим актернуудай нэгэн гэжэ тэмдэглэгдэhэн юм.

Тэрэнhээ гадна тус фильм дотор Ирина Алферова, Людмила Хитяева, Андрей Мартынов, Валерий Носик гэгшэдтэй дахинаа уулзажа, сэдьхэлээ ханахамнай сохом.

Хуулиин урда, хүн түрэлтэнэй ба өөрынгөөшье урда харюусалгаяа мэдэрхэ гээшэ тон шухала. Энэ асуудал **«Человек, который закрыл город»** гэжэ публицистическэ уран hайханай фильм дотор табигдана.

Красноморск гэжэ бишыхан курортно городто тогтоод байhан hүниин тэнгэриие гэнтэ гараhан гал гэрэлтүүлбэ. hаяхан ашаглалгада ороод байhан «Лазурный» пансионадай дабхарнууд хэдэхэн минутын турша соо галай дүлөөр соробхилбо. Гэмтэhэн, дүрэhэншье зон олон байгаа. Тезд энэ хүлеэгдээгүй муухай гал хаанаhаа, ямар шалтагаанhаа гараа6 гэжэ элирүүлхэ хэрэг прокуратурын мүрдэгшэ Алексей Рогозто даалгагдана. Тэрээндэ туhалхаяа ниислэл хотоhоо тусгаар бүлэг эльгээгдэнэ.

Тус фильмын гол геройн ролиие РСФСР-эй габьяата артист Родион Нахапетов гүйсэдхэнэ. Кино болон театрай мэдээжэ актер Виталий Соломиной наадаhан, Москваhаа ерэhэн эксперт Олег Кротой образ эндэ hонирхолтойгоор харуулагдана.

РСФСР-эй арадай артист, дүн хамта зуугаад фильмдэ наадажа, олондо мэдээжэ, олоной дуратайшье болоhон актер Леонид Куравлев Вадим Петровичой роль гүйсэдхэнэ. Тэрэ бэлигтэ олон ондоо режиссернуудай хүдэлмэринүүдтэ хабаадабашье, наадахал бүхэндөө наадаhан хүнэйнгөө абари занда ямар нэгэн дабтагдашагүй шанар шэнжые олоод лэ, үнэншэмэ зүбөөр харуулдаг заншалтай.

Айхабтар үни удаан үргэлжэлжэ байhан зохёохы замай жэшээе СССР-эй арадай артистка Татьяна Пельтцер харуулна. Энэ удаа гол геройн эхэ боложо наадаhан бэлигтэй артистка бидэниие дундаршагүй хүхюун, ёгтошо абари зангаараа мүн лэ баясуулха.

Бишыхан Сашенькиин ролиие гүйсэдхэhэн зургаатай Катя Хорова фильмын коллективэй шухаг олзонь болоо гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Роль гүйсэдхэнгүй, харин амисхал шэнгеэр үзэгдэхэ бишыхан «актрисануудые» олохонь тиимэшье бэлэн бэшэ бшуу.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда эхэнэрнүүдэй хабаадаhан тухай олон фильм хөөрэдэг. Энэ удаашье **«Женские радости и печали»** гэжэ фильм тус темэдэ зорюулагдана.

hайн дураараа дайнда мордоод, фронтын хатуу шэрүүн замые дабажа гараhан Марьяна Чернец тухай тэндэ хэлэгдэнэ. Фильмын авторнууд Марьяна Чернецэй хуби заяан тухай хөөрэхэ зуураа, Эхэ орондоо дуратай байха тухай, харюусалга, уялга тухай мүнөө үеын залуушуултай хөөрэлдэhэн шэнги болоно.

«Роща памяти» гэжэ узбек фильм мүн лэ энэ темэдэ зорюулагдана. Зүгөөр тус картина соо снарядуудшье тэhэрнэгүй, шархатаhан сэрэгшэдэй ёолохошье дуулданагүй. Харин элиhэн талада мартагдашаhан гэхээр нэгэ аулда Хусан-ата үбгэжөөл фронтдо ошоhон хүбүүнhээ бэшэгүүдые хүлеэнэ.

Хусан-атагай ролиие СССР-эй арадай артистка Шукур Бурханов ехэ зохидоор гүйсэдхэhэн байна.

Армениин нэгэ бишыхан городой дайнай үеын ажабай...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Уряалда—үргэн дэлисэ» — түрүү бэшэг. «Кабанскын районой хүндэлэлдэ ажалша коллективүүдэй вахта» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. Ойн баярай барилга дээрэ. «ЛЭП—юрын лини бэшэ»— Н. Лосевой статья. «Түрүүшүүлэй хүндэтэ нэрэ зэргэ» — тогтоол.

Хоёрдохи хуудаhанда. Партиина ажабайдал: үндэр ургасын түлөө вахтада. «Дүнгүүд ба тобшолонууд» — Н. Федотовой статья. Мал ажал — онсо шухала hалбари. «Үүлтэртэ hүрэгөө олошоруулха» — К. Ильинэй статья.

Гурбадахи хуудаhанда. Мүнөөдэр — Элүүрые хамгаалгын бүхэдэлхэйн үдэр.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Нээмэл хэшээл»—hургашадта зорюулагдаhан дамжуулга. 10.25—«Гонки по вертикали»—телевизионно уран hайханай фильм. (2-дохи сери). 11.30—«Холо, ойрын дуунууд». 12.10—«Путешествие по Москве. Под кронами московских бульваров»—телевизионно баримтата фильм. 12.30—Шэнэ hонин. 16.20 — Шэнэ hонин. 16.35—«Гүрэн түрын удха шанартай хэрэг»—эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 16.55—Ород хэлэн. 17.25 — «Алтан шайба» гэжэ клубай шанда хүртэхын түлөө мүрысөөн.

Улаан-Үдэ. 18.10—«Мүрысэдэг ханинар»—киноочерк. 18.20—Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 18.35—«Байгал».

Москва. 19.05—Олон түмэнэй ленинскэ университет. «Бригадна ажахын тоосоон». 19.35 —«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 19.50—«Саяан» хүдөөгэй ажалшад тухай дамжуулга.

Москва. 20.35 — «Гонки по вертикали» — телевизионно гурбан серитэй уран hайханай фильм (3-дахи сери). 21.45—22.00 — Забhарлалга. 22.00—«Время». 22.35—Ю. Тынянов. «Бодомжонууд... уулзалганууд...» 23.40 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 23.55 — Түбэй телевидени болон бүхэсоюзна радиогой симфоническа ба эстрадна хүгжэмэй оркестр наадаха.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — Испан хэлэн. 13.35 — А. А. Фадеев. «Залуу гварди». 7-дохи класс. 14.05 — «Манай саад». 14.35 — Түүхэ. 9-дэхи класс. «СССР-ые байгуулга». 15.05—Н. В. Гоголь. «Ревизор». 15.50 —«Замбуулинай үе сагт. Түүхэ бэшэгэй хуудаhанууд». «Эб найрамдалай ба хани барисаанай харгы замууд» — 5-дахи фильм. 16.50—Шэнэ hонин.

Улаан-Үдэ. 16.55 — Соносхолнууд. 17.05 — «Луч дарует здоровье» — баримтата фильм. 17.35 — «Элүүр энхэ байлга» — телевизионно журнал.

Москва. 18.10 — Уласхоорондын конкурснуудай лауреат В. Бакк наадаха (фортепиано). 18.35 — «Шатарай hургуули». «Сагаан тэргэ».

Улаан-Үдэ. 19.05 — Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо. «Поэдэй уулзалга». Ч-Р. Намжилов. 19.35 — «Пропагандистын мэдээсэл»—киноочерк.

Москва. 19.50 — «Арадай уран бэлиг» — телевизионно шэнжэлэл.

Улаан-Үдэ. 20.35 — «Өөрын онсо удхатай шүлэгүүд» — киноочерк.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» «Как мы весну делали» — мультфильм. 21.15 — «Элүүр энхын энхэ байлга» — эрдэм дэлгэрүүлгын программа. 22.00—«Время». 22.35 — «Нормандия-Неман»—уран hайханай фильм. 00.25 — «Композитор Евгений Жарковскиин дуунууд» фильм-концерт.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54—54, зам. редактора -2-68-08, зам редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-00447. Заказ № 81. Индекс 04649.